

PARKBRYGGAN

En gestaltning av ett parkstråk i södra Ulleråker

Lisa Kullander & Rebecca Karlsson
Avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Uppsala 2018

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2018 Lisa Kullander, e-post: las.kullander@gmail.com

© 2018 Rebecca Karlsson, e-post: rebecca.e.m.karlsson@gmail.com

Titel på svenska: Parkbryggan – En gestaltning av ett parkstråk i södra Ulleråker

Title in English: Parkbryggan – A design of a park in Southern Ulleråker

Handledare: Ulla Myhr, institutionen för stad och land

Examinator: Ylva Dahlman, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Thorbjörn Andersson, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Militärperspektiv över Parkbryggan i Ulleråker. Fotografi och bearbetning av författarna.

Övriga foton och illustrationer: Av författarna om inget annat anges.

Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman

Originalformat: A3

Nyckelord: spridningsväg, rekreation, dagvatten, parkstråk, Ulleråker, Uppsala, trivalent design

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Förord

Det här är ett examensarbete inom landskapsarkitektur som har gjorts på Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala. Arbetet har handletts av Ulla Myhr, Universitetslektor vid Institutionen för stad och land; Avdelningen för landskapsarkitektur.

Arbetet rör dagvattenhantering i urbana miljöer vilket är ett aktuellt och viktigt ämne som flyktigt berörs under landskapsarkitektutbildningen. Därför vill vi genom detta arbete fördjupa oss inom ämnet.

Ulleråker är ett område vi har cyklat förbi under hela vår femåriga studietid och därför har det varit extra spännande att få arbeta med en gestaltning där.

Vi vill skänka Ulla Myhr ett varmt tack för all hjälp vi har fått under arbetet!

SUMMARY

Introduction

The densification of our cities increases, therefore the green areas decreases, which will result in higher demands on the ones that remain. More impermeable surfaces also leads to larger amounts of stormwater to manage since there are fewer areas that can infiltrate water. It is therefore challenging for us as landscape architects to design parks that can manage a high usage and at the same time respond to the problems that occurs as a result of the increased densification.

Background

Studies have shown that parks and green areas are used more for recreation and physical activities if they are aesthetically beautiful, exciting, interesting and has areas which can be used in several different ways. The ones who have the opportunity to take a walk in a naturalistic environment with high biodiversity and preferably with visible water, can prevent stress related diseases, which creates social benefits with fewer people that have to stay home due to sickness. A prerequisite for people to visit green areas, is how close they are located to peoples housing or work. If the distance is longer than a few hundred meters, it will be a bigger effort to visit the green area and therefore a lot of people will refrain.

Stormwater management

Changes can be seen in the climate. Temperatures in Sweden have gradually increased and heavy rains are now more frequent, mainly during summer. The problems with flooding have also increased and it is therefore important to create sustainable stormwater systems which can delay and purify the water to reduce the risk of pollution in our streams and groundwater.

Ulleråker

Ulleråker is located just a short distance away from Uppsala city centre and is characterized with high nature values and it is a part of the forest

Kronparken, which is famous for its old pine trees. In addition to high natural values, Ulleråker is located on an eskar which is the city's groundwater source and therefore highly important to protect.

The development in Ulleråker shall, according to municipality, be implemented gradually over 10 to 15 years and in total 7000 apartments, preschools, schools and other services will be built. The average height of the buildings is planned to be 7 floors.

Uppsala municipality plans a park in the southern parts of Ulleråker which shall include functions like a pathway for walking and cycling, activities, recreation, vegetation, green corridor, and stormwater management. The park has been named Parkbryggan, or the Park bridge, as it is the space between Ulleråker and the fields.

Aim and question

The aim is to create a park for ecological pathways, recreation and activity, which at the same time includes a sustainable stormwater system.

How can Parkbryggan be designed to benefit social activity?

How can Parkbryggan be planned to support endangered species in Ulleråker?

How can we create a park that is cohesive and where stormwater management is integrated in the design?

Method

This section describes the methods we have used throughout the design processes and which helped us answer our questions. We did an analysis of the existing site that we then supplemented with a SWOT- and Lynch inspired analysis of the municipality's plans for the area. This gave us a broad overview to base the design on. We also studied a similar project in

Site map over Ulleråker which shows what's planned to be built in white and with already existing buildings shown in grey colours. The green arrow in the southern parts of the area shows where Parkbryggan is planned to be located.

Norra Djurgårdsstaden, Stockholm, to get inspiration to our design. We used two methods to generate as many different ideas as possible and at the same time get help to develop a completed proposal.

Trivalent design

There are three factors that play an important role when it comes to creating good outdoor environments; ecological, social and aesthetic. The ecological factors include biodiversity and pathways for animals and plants.

The social factors refer to how people experience the place, for example through a security perspective and how well it is created to cater for different functions.

The aesthetic factor includes how the site is design, for example what kind of architectural style that has been used or if the designer considered a site's symbolic meaning.

SUMMARY

These are summarized under the term trivalent design which plays an important roll through the analysis in this master’s thesis.

Throughout the design process we used questions that we compiled based on our interpretation of trivalent design.

SOCIAL

- What features can be seen and for whom are they created?
- How is the site designed to be perceived safe and secure?
- Has there during the planning and design process been a dialogue with any of the residents in the area?
- How is the site created to take into consideration that the outside environment may change over time?

ECOLOGICAL

- How is the site planned to benefit biodiversity?
- How is the site designed to take into consideration any conditions that is specific to the site?
- How is the site designed to conserve and recycle natural resources?
- How is the site planned to improve the biological understanding and awareness?
- How is the site planned to consider sustainable materials?

AESTHETIC

- Does the place have any unique expressions or feelings that the designer have considered in the design?
- Is it possible to identify something in the design that shows the architect’s human instinct when it comes to security and conservation?
- How is the site planned to have a balance between mystery, coherence, legibility and complexity? A balance between these affects the experience of the site. Example: If the mystery is to high it can give a scary impression but to little mystery can give a monotonous impression.
- Can any shapes be noticed on the site? Example: Symmetry, geometry and organic.

Inventory and analysis

Preservation of large old trees from the site can contribute to both ecological, aesthetic and social values. It is therefore important to keep as many of them as possible.

Another aspect to bring further to the design was the feeling we received at the site visit. As we walked along the small pathway through the forest it felt like walking along a shoreline. The feeling revealed when we came close to the fields and the light changed from dark to bright. Overlooking the fields gave us a sense of calm.

Something that was pointed out as important was to take advantage of the benefits of an open stormwater system and how it could be designed to contribute recreational values.

The park can possibly serve as a link between the surrounding green areas. This could be achieved by connecting both the hiking trails and design Parkbryggan to enable a possible ecological spreading path.

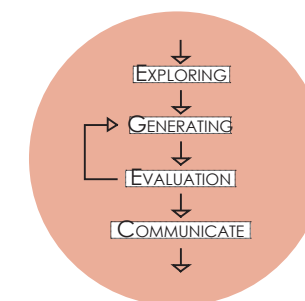
Something we identified as a challenge was to not see the crossing roads as barriers and instead try to integrate them with the park. The park will otherwise easily be perceived as divided and it could therefore be hard to see it as one park.

The fact that there are many features on a limited area that Parkbryggan should answer to, was something that we realized we needed to investigate further to make the design of Parkbryggan successful.

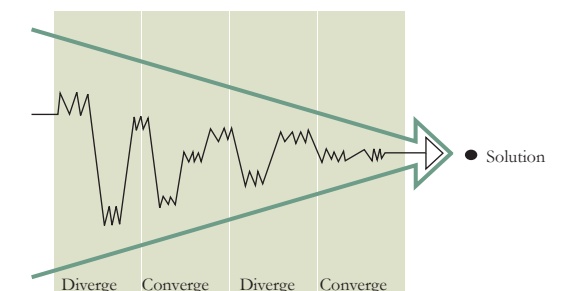
Design process

When developing ideas we used two different models from Hugh Dubberly’s compendium *How do you design?* (2004). We combined these two models that complemented each other and helped us to develop our ideas. The first model, “Four stage design process” (Dubberly 2004, p. 30), is a model that simply shows the four most important steps a designer goes through in the design process.

“Overall, the design process must converge” (Dubberly 2004, p. 25) was the second model we worked with. It is about the importance of, in the design process, working with widening and narrowing, diverge and

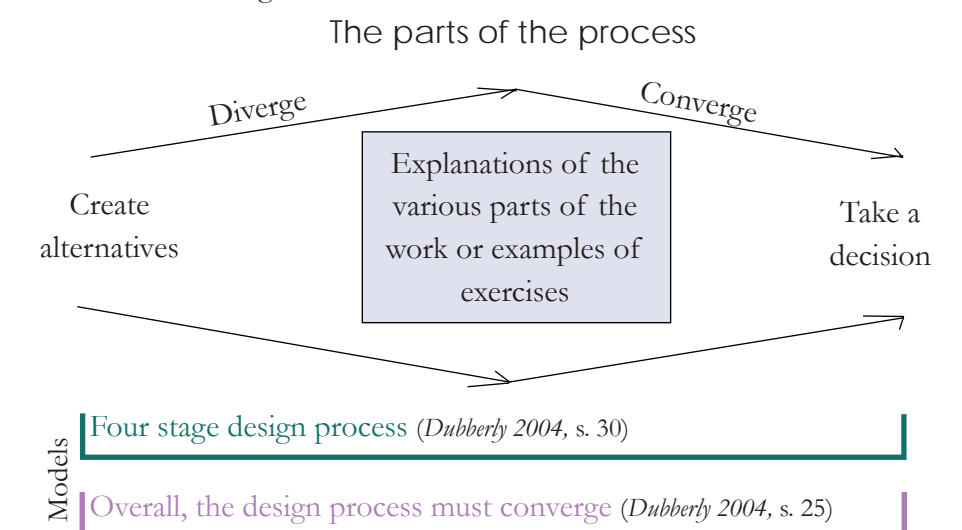

Four stage design process

Overall, the design process must converge

converge. Our design process is presented in a diagram. The picture below shows how the diagram should be read.

SUMMARY

Design proposal

The proposal, Parkbryggan, is being presented separately on six posters and is divided into five areas named: *The Entré Square*, *The Green Pathway*, *The Square*, *The Park Square* and *The Glade*.

1. *The Entré Square* is, as the name insinuates, the entrance to the park from Dag Hammarskjölds väg. Large letters create the word Ulleråker and behind them, pine trees are saved to maintain the silhouette of Kronparken.
2. *The Green Pathway* leads the visitor into Parkbryggan from *The Entré Square*. A long red bench follow the pathway along and creates places where the visitor can sit down, relax and enjoy the view. The stormwater swale runs along the pathway and a small footbridge leads the visitor to explore the water.
3. *The Square* is the large open area where the tram stop is located. The stormwater swale is becoming more of a pond here, where the visitors can sit down on the staircase and enjoy the sun.
4. *The Park Square* is more of a typical park but with characteristics that associates with a square. This is a perfect place to have picnic or just relax in the green grass.
5. *The Glade* is like an entrance to the forest. This is also the place where the stormwater pond can expand the most to be able to take care of ten years of rain.

KONCEPT

STRONG
IDENTITY

+

GREEN
LINK

+

MEETING
POINT

STRONG IDENTITY

Furniture and equipment have a red colour to create a cohesive park that is easy to navigate through. The colour is inspired by the red Cinnoberbagge, an endangered beetle, which can be found in the Ulleråkers area. Through a strong identity and target points along Parkbryggan, people are getting engaged to meet and explore the park.

GREEN LINK

Parkbryggan will work as an ecological pathway between the nature areas in the east and west. By conservation of existing vegetation and by planting new trees, Parkbryggan becomes a green corridor. Green link also refers to connecting the hiking trails and other pathways close to the park.

MEETING POINT

Parkbryggan is a place where the city and the nature meet. The densely populated city, the forest and the open fields are joined together and creates a feeling of a shoreline where the fields symbolize the sea and the high buildings can be seen as a dense forest or rock-wall. In those places where that pathway becomes wider, space for meetings between people are created.

Discussion

The two methods we used in the design process helped us to develop our ideas. Those combined with the theories about the trivalent design gave us a framework in which we could create our design.

In the proposal we wanted to promote the ecological pathways through Parkbryggan, something that was not as easy as we thought. We found out that it is not possible to benefit all species that lives in Ulleråker; because of the limited access to larger green areas. Therefore we had to decide to focus on a few of them. One can always question if we could have done more in this matter, but we decided to also prioritize other things like recreation, aesthetics, social interaction and stormwater treatment. Therefore, ecological pathways did not get the main focus.

One can also question the municipality's thoughts about Parkbryggan. This mainly because of how the site map A shows where the houses are planned to be built. One aspect is that the buildings are planned to be built just two meters from the border of the Ulleråker area; this meaning that if people want to be able to pass, there will be a very narrow pathway where one can barely meet. The municipality emphasizes how important Parkbryggan is for the area; but why don't they communicate this in their plans for the area?

We have, during the work with this thesis, had a very close cooperation which affected the work both positively and negatively. A positive aspect with a close cooperation was that we constantly had to discuss, with each other, why something was better than something else. This strengthened our arguments and made us more confident with the proposal. To explain thoughts and ideas, developed our ability to communicate and helped us understand the importance of questioning both our own and others' thoughts and ideas.

SUMMARY

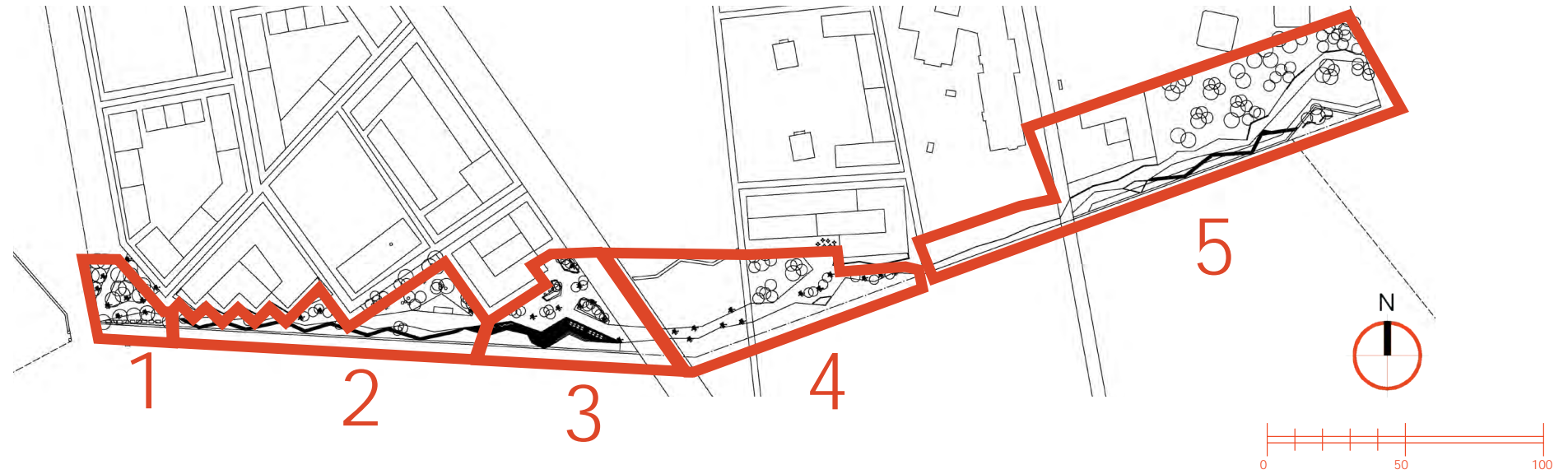
To ensure that no part of the work was outlined, we split up the responsibility so that one of us was responsible for the text document and the other for the posters. A benefit of that was that the work became more consistent and that all parts were prioritized equally.

Working together, however, was time consuming since we constantly had to stop and reflect on our thoughts and ideas. It had probably been more efficient and given us another result if we had worked more individualistic. If we had worked more in that way, we might have reached another solution faster and then, in a short term, been more effective. At the same time it is possible that we could have missed out on ideas that were never discussed.

Further questions

The following questions are of interest to be investigated further.

- How can different stormwater systems be designed to work as a multifunctional area?
- How can we ensure that threatened species in Uppsala can be able spread?
- Can a high densification affect people's experience of a park in this type of environment?

Map showing the five areas of Parkbryggan.

The design proposal of Parkbryggan in southern Ulleråker

SAMMANDRAG

Uppsala är en stad som växer och förtätas i snabb takt. Den höga exploateringen ger en ökad procent hårdgjord yta och färre grönområden. Detta leder till en större andel dagvatten som måste omhändertagas, då den naturliga infiltrationen minskar.

En god tillgång av natur och rekreation är viktigt för människors välbefinnande. När andelen grönområden minskar ställs det högre krav på de som återstår, för att uppfylla både sociala, ekologiska och estetiska aspekter.

I detta arbete har ett gestaltningsförslag tagits fram av ett parkstråk i södra Ulleråker; ett planerat område i Uppsala med hög exploateringsgrad. Fokus i gestaltningen har varit att skapa ett parkstråk med en integrerad dagvattenhantering som samtidigt innehåller ytor för vistelse och fungerar som en spridningsväg för hotade arter i området. Den största utmaningen i gestaltningsarbetet har varit att rymma dessa funktioner på en begränsad yta.

Arbetet är framtaget med trivalent design som hjälpmedel, där en balans mellan sociala, ekologiska och estetiska värden som utgångspunkt. Genom en tolkning av trivalent design formulerades frågor som använts under hela arbetet för att säkerställa att alla tre värden återfinns i gestaltningen.

Gestaltningförslagets utformning bygger på ett koncept som består av tre delar; stark identitet, grön länk och möten. Där stark identitet syftar till att skapa ett sammanhängande stråk med en tydlig orienterbarhet, uppnås detta genom att låta Cinnoberbaggens röda färg återkomma på möbler och utrustning längs hela stråket.

Parkstråket ska även fungera som en grön länk mellan naturområdena i öster och väster. Genom att bevara och plantera ny vegetation knutet till

hotade arter i området möjliggörs en spridningsväg.

Möten står för mötet mellan natur och stad där parkstråket ska fungera som en brygga mellan dem. Det syftar även till att främja möten mellan människor genom att möjliggöra för spontan vistelse och aktivitet.

INNEHÅLL

INTRODUKTION

BAKGRUND

Rekreation och bostadsnära natur.....	10
Dagvattenhantering.....	10
Spridningsväg.....	10
Bakgrund till området Ulleråker.....	11
Problematisering.....	12
Syfte.....	13
Frågeställningar.....	13
Avgränsningar.....	13
Ekonomisk.....	13
Geografisk.....	13
Läsanvisningar.....	13

METOD

Trivalent design.....	14
Referensprojekt.....	14
Platsbesök.....	14
Strukturplan och planprogram.....	15
Lynchinspirerad analys.....	15
SWOT-analys.....	15
Program.....	16

Idégenerering.....	16
Four stage design process.....	16
Overall, the design process must converge.....	17
Idégenerering - Koncept.....	18
Idégenerering - Förslag.....	19
Arter i stråket.....	20
Hotade insekter och svampar.....	20
Vegetation i dagvattenkanalen.....	20
Planscher.....	20

GESTALTNING

Introduktion till Parkbryggan.....	21
Referensprojekt.....	22
Platsbesök.....	24
Strukturplan och planprogram.....	26
Områdesgräns och husstrukturer.....	27
Lynchinspirerad-analys.....	28
SWOT-analys.....	29
Program.....	30
Idégenerering - Koncept.....	31
Idégenerering -Förslag.....	33
Arter i stråket.....	35
Hotade insekter och svampar.....	35
Vegetation i dagvattenkanalen.....	36
Parkbryggan.....	38

DISKUSSION

Parkbryggan.....	40
Rekreation och estetik.....	40
Dagvattenhantering.....	40
Spridningsväg.....	41
Uppsala Kommuns planprogram.....	41
Trivalent design och idégenerering.....	41
Metoddiskussion.....	42
Samarbete.....	42
Nya frågeställningar.....	42

REFERENSER.....	43
-----------------	----

INTRODUKTION

Den ökande förtätningen i våra städer leder till högre belastning, och att högre krav ställs på de grönytor som återstår. Det leder också till större mängder dagvatten att hantera då det finns färre ytor som kan infiltrera vattnet. Det är viktigt för oss landskapsarkitekter att skapa parker som klarar av en hög användning och samtidigt svarar till de problem som uppstår till följd av en ökad förtätning.

Vi ser examensarbetet som ett sätt att knyta samman säcken, som en slags slutprodukt av våra fem år på utbildningen. I framtiden kommer vi troligtvis arbeta med nybyggda områden och det blev därför naturligt för oss att gestalta ett parkstråk i ett planerat område i Uppsala.

Bakgrund

I det här avsnittet presenteras värdet av rekreation och bostadsnära natur. Problematiken med ökad nederbörd berörs och hur vi kan ta tillvara på den resurs som skapas i form av öppna dagvattenlösningar. Likaså behandlas begreppet trivalent design som spelar en betydande roll i skapandet av god landskapsarkitektur. Slutligen ges en introduktion till området Ulleråker.

Rekreation och bostadsnära natur

Enligt Boverket (2017) används landskapet mer för rekreation och fysiska aktiviteter om det är estetiskt vackert, spännande, intressant och har ytor som kan användas på flera olika sätt.

Boverket menar också att tillgängligheten utgör en viktig del i hur mycket ett frilufts- och rekreationsområde används. Bilvägar kan fungera som en barriär och bristen på gångvägar kan begränsa användningen. Tillgänglighet handlar även om hur väl människor känner till området och hur lätt det är att ta sig dit. Därför är det viktigt, menar Boverket (2017), att tydligt marknadsföra området och locka ut människor till att uppleva naturen vilket är avgörande för dess användning.

Märit Jansson och Titti Olsson förklarar i tidskriften Movium (2013) att den som har möjlighet att ta en promenad i en naturlig miljö med hög biodiversitet och gärna med synligt vatten, förebygger stressrelaterade sjukdomar vilket skapar samhällsvinster i och med färre sjukskrivningar. Vidare menar Jansson och Olsson att en viktig förutsättning för att människor ska besöka grönområden är dess närhet till bostad eller arbete; är avståndet längre än ett par hundra meter avstår man lätt.

Uppsala kommun (2013) beskriver parker som viktiga eftersom de är stadens icke kommersiella rum dit alla har tillträde. Parker skapar bland annat möjligheter till avkoppling, återhämtning, upplevelser, lek och motion. Kommunen beskriver ett antal punkter som förklarar parkers och natursköna omgivningars viktiga värde i staden:

-Förbättrar hälsan och minskar stressymptom

-Höjer livskvaliteten och trivseln

-Stimulerar sinnena och höjer koncentrationsförmågan

-Fungerar som mötesplatser och minskar sociala klyftor

-Ökar stadens attraktivitet och höjer värdet på intilliggande fastigheter

-Bidrar till den biologiska mångfalden

-Renar stadsluften

-Fördröjer och renar dagvatten

-Omvandlar koldioxid till syre

-Sänker temperaturen och skapar luftcirkulation

(Uppsala kommun 2013, s. 9)

Dagvattenhantering

Enligt SMHI (2017) går det att se förändringar i klimatet under alla Sveriges fyra årstider. Det har blivit varmare och nederbörden har blivit rikligare, främst under sommaren. Det går att se tecken på mer extrema väderhändelser över i stort sett hela världen och i Sverige har vi fått allt större problem med översvämningar (SMHI 2015). För att undvika denna typ av förödelse är det, anser Svenskt vatten (2018), viktigt med ett hållbart dagvattensystem som kan ta hand om nederbörden och fördröja och rena vattnet innan det når recipienten. På så sätt minskas risken för föroreningar i våra vattendrag, samt översvämningar i våra bostadsområden.

Peter Stahre (2004) skriver i *En långsiktig hållbar dagvattenhantering* att en negativ effekt som kan uppstå i dagvattenanläggningar är algbloomning. Detta kan undvikas genom att djupet på dagvattenanläggningen är minst en meter. Enligt Stahre (2004) kan även en rundpumpsanläggning och tillförsel av vatten motverka alg tillväxt. Algbloomning kan enligt WWF (2018) orsaka syrebrist och bottendöd.

Spridningsväg

I Sverige och världen, är fragmentering och förlust av grönområden ett av det största hoten mot biologisk mångfald enligt Uppsala Kommun (2016c). I exploaterade områden lever arter ofta i metapopulationer menar kommunen (2016c). Det innebär att de tillhör ett system av flera populationer knutna till ett visst habitat som är sammankopplade via spridning. Vidare betyder det att om avstånden mellan dessa områden försämrats eller utökas kan hela metapopulationen riskera att dö ut.

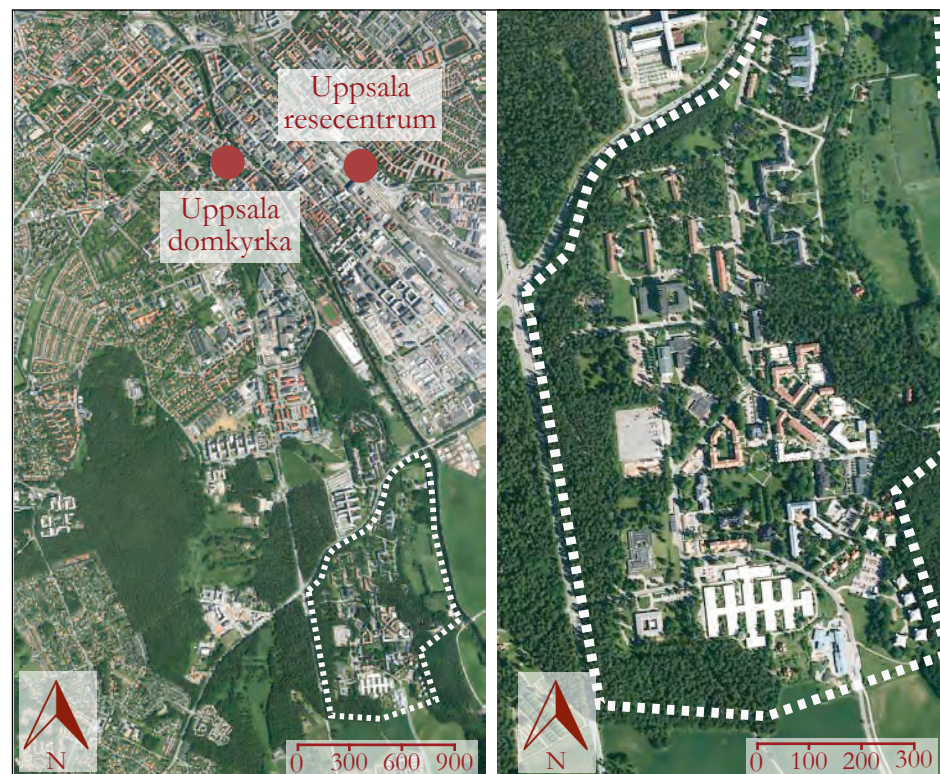

INTRODUKTION

Bakgrund till området Ulleråker

Uppsala expanderar och utvecklas i snabb takt och invånarantalet beräknas öka med 100 000 till år 2050 (Uppsala kommun 2016b).

Kommunen (2016b) menar att en viktig del i expansionen av Uppsala är utvecklingsområdet Södra staden som Ulleråker är en del av och de har därför tagit fram ett planprogram för att exploatera i området. Ulleråkers placering i staden och områdesgräns visas i figur 1.

Figur 1: Till vänster: Karta som visar Ulleråkers lokalisering i Uppsala markerat med vit streckad linje. Till höger: Karta som visar Ulleråker innan den planerade exploateringen. Området har stor andel skog och är relativt glesbebyggt.

Visionen för Ulleråker lyder:

Ulleråker är en stadsdel för hela livet. En plats med både stadens liv och naturens lugn. Mellan de två universiteten möts människor för att skapa morgondagens idéer. Här är ett hållbart liv enkelt, cykeln och kollektivtrafiken är förstabandsvalet. Ulleråker är en modern stadsdel på historisk mark.
(Uppsala kommun 2016b, s. 26)

Ulleråker beskrivs av Uppsala Kommun (2016b) som ett område med ett unikt läge, med kort avstånd till stadskärnan och direkt närhet till grönområden. Vidare karakteriseras Ulleråker av höga naturvärden, då det är en del av naturområdet Kronparken med högresta gamla tallar. Förutom höga naturvärden präglas kommunens (2016b) planering av att Ulleråkersområdet är beläget på stadens grundvattentäkt Uppsalaåsen, vilket ställer höga krav på projektet.

Exploateringen (se figur 2) i Ulleråker ska enligt Uppsala kommun (2016b) ske successivt under 10 till 15 år och totalt ska det byggas 7000 nya bostäder samt verksamheter, förskola, skola, handel och annan service. Byggnadernas genomsnittliga våningsantal planeras bli 7 våningar med en variation mellan 4 och 14 våningar och en tredjedel av bostäderna ska bli hyresrätter (Uppsala Kommun 2016b).

Uppsala Kommun (2016b) beskriver tre fokusområden i utvecklingen av Ulleråker; god stadsmiljö, hållbara vardagsresor och hållbar vattenmiljö. Därtill beskrivs önskan om en livfull och naturrik stadsdel där människor enkelt kan mötas och röra sig, med god tillgång till kollektivtrafik och verksamheter.

För att skapa en god stadsmiljö i Ulleråker har kommunen (2016b) som mål att stadsdelen ska vara inbjudande och levande, där människor kan mötas och känna sig trygga.

Figur 2: Strukturplan över Ulleråker som visar den planerade bebyggelsen. Med publiceringstillstånd från Uppsala Kommun (2017).

INTRODUKTION

Kommunen (2016b) anser att det är viktigt att minska klimatpåverkan som kommer av vår livsstil, främst transporter, och vill därför minska biltrafiken och fokusera på kollektivtrafiken för att uppnå hållbara vardagsresor.

Att säkerställa kvaliteten på åsen, som Uppsalas dricksvattentäkt, är en grundläggande del i kommunens (2016b) arbete med Ulleråker och en del i att skapa en hållbar vattenmiljö.

I Uppsala kommuns (2016a) underlagsutredning för vattenhanteringen i Ulleråker beskrivs det att Uppsalaåsen är basen för vattenförsörjningen i Uppsala och att den därför är mycket skyddsvärd. Fyrisån avvattnar enligt kommunen (2016a) Ulleråkerområdet samt en tredjedel av Uppsala län. Därutöver bedömer kommunen att den delen av Fyrisån som angränsar till Ulleråker har en måttlig ekologisk status och en icke god kemisk status och bör därför inte försämrast.

En förtätning i Ulleråker kommer, enligt kommunen (2016a), medföra förändrade förutsättningar för hur vatten rör och uppehåller sig i området. Vidare kan förtätningen påverka kvaliteten hos yt- och grundvattnet genom en minskad grundvattenbildning och en ökad mängd smutsigt dagvatten. Därför menar kommunen (2016a) att det bör ställas höga krav på byggande, kommande underhåll och användande, för att säkerställa grundvattnets kvalitet. Därtill ställs även höga krav på reningen av det dagvatten som leds till Fyrisån för att inte få en negativ påverkan på kvaliteten.

Utöver de tre fokusområdena vill kommunen (2016b) att det ska finnas god tillgång till vegetation i form av parker och torg, för att kunna balansera upp den täta bebyggelsen. Ytterligare önskar kommunen att Ulleråker ska fungera som ett spridningssamband för arter som är knutna till området, genom att på ett varierat sätt integrera stad med natur.

Arbetet berör ett parkstråk i södra Ulleråker som benämns Parkbryggan. Anledningen till att vi valde området Ulleråker är dels på grund av dess geografiska läge nära skolan som möjliggjorde kontinuerliga platsbesök. Men också för att vi arbetat med skolprojekt i området tidigare. Ulleråker kändes aktuellt eftersom att vi förmodligen kommer arbeta med liknande förtätningsområden i framtiden.

Problematisering

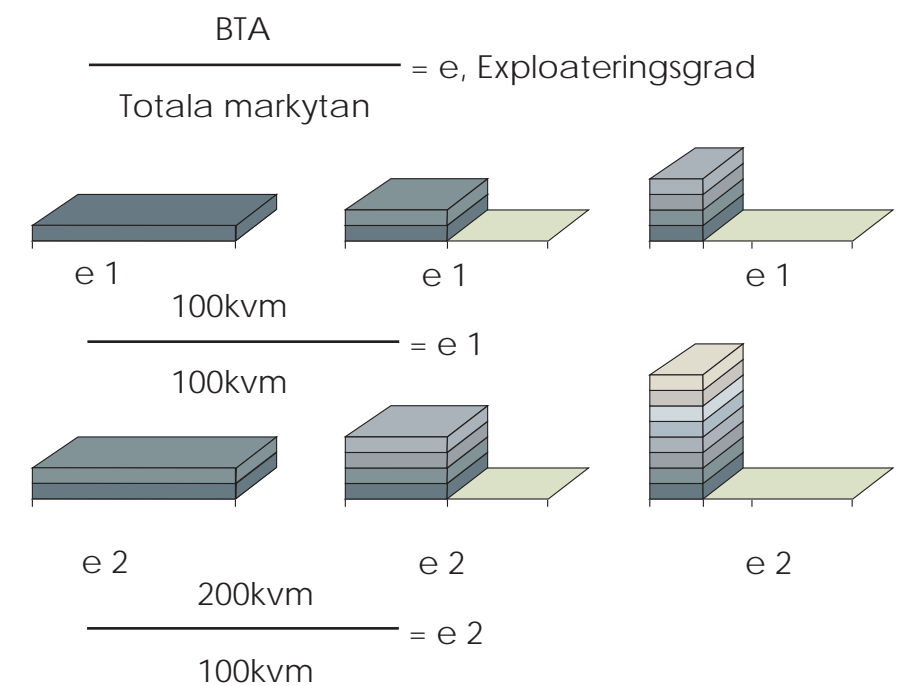
Enligt planprogrammet (Uppsala kommun 2015a) har Ulleråker idag en exploateringsgrad på mellan 0,6 och 1,2. Exploateringsgrad är ett mått på en bebyggelses täthet och beräknas genom att summan av alla våningsplans area (bruttoarea, BTA) delas med den totala markytan (se figur 3).

Den planerade bebyggelsen kommer att ha en exploateringsgrad på mellan 1,8 och 2,5 vilket innebär en nästan fyra gånger så hög exploateringsgrad (Uppsala kommun 2015a) som idag. Detta kan jämföras med andra nybyggda områden i Uppsala som Börjetull, Östra Salabacke och Kungsängen som i snitt har fem våningar höga hus och en exploateringsgrad kring 1,7-1,8 (Uppsala kommun 2015a).

Det som uppstår med en så hög exploateringsgrad (Uppsala kommun 2016b) är att många människor ska samsas om de få grönområden som planeras i Ulleråker. Förlusten av grönområden i Ulleråker riskerar att bidra med en negativ påverkan på biologiska mångfald, då det enligt Upplands stiftelsen (2013) lever flertalet hotade arter i Ulleråkersområdet, främst på gamla tallar och ekar. Uppsala kommun (2016b) redovisar i figur 4 hur de förutspår att arterna ska sprida sig i området.

Förtätningen i Ulleråker ger fler hårdgjorda ytor och färre mjuka ytor som kan infiltrera vattnet. Detta skapar mer dagvatten att hantera vilket resulterar i ett ökat behov att fördröja och rena dagvattnet innan det mynnar ut i Fyrisån, menar Uppsala kommun (2016b).

Parkbryggan i södra Ulleråker ska, enligt kommunen (2016b), tillgodose många olika funktioner på en begränsad yta. Det ska fungera som ett stråk för gång- och cykeltrafik, en yta för vistelse och aktivitet, en ekologisk spridningsväg och en plats för dagvattenhantering (Uppsala kommun 2016b).

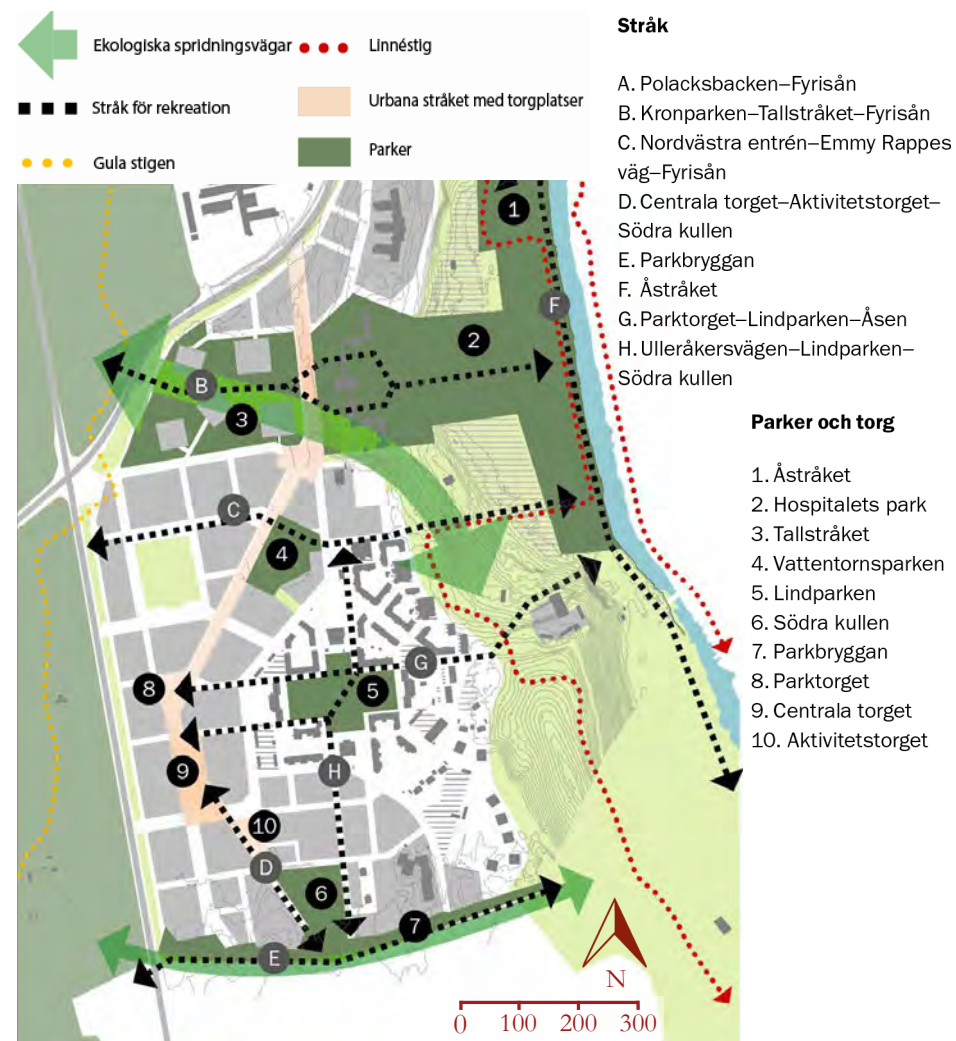

Figur 3: Visar hur olika exploateringsgrader kan yttra sig på en och samma markareal. Exploateringsgraden säger ingenting om hur mycket markyta bebyggelsen tar i anspråk, utan är endast ett mått på förhållandet mellan BTA och totala markytan. Därför kan bebyggelse med samma exploateringsgrad se helt olika ut.

INTRODUKTION

Det blir därmed en utmaning för oss att gestalta en miljö för rekreation och ekologisk spridningsväg, som samtidigt tillgodoser dagvattenproblematiken och klarar av högt slitage.

Figur 4: Visar ekologiska spridningsvägar, torg, parker, stråk samt Gula stigen och Linnéstigar. Med publiceringstillstånd från Uppsala kommun (2016b).

Syfte

Syftet med arbetet är att gestalta ett parkstråk för rekreation, vistelse, aktivitet och ekologisk spridning, som samtidigt har ett hållbart dagvattensystem.

Frågeställningar

- Hur kan Parkbryggan gestaltas för att främja sociala möten?
- Hur kan Parkbryggan utformas för att gynna hotade arter i Ulleråker?
- Hur kan ett sammanhängande parkstråk skapas där dagvattenhantering integreras i gestaltningen?

Avgränsningar

Målet med arbetet var att gestalta ett förslag till ett parkstråk i södra Ulleråker. Vi använde kommunens program som grund med ett kritiskt förhållningssätt för att kunna värdera för- och nackdelar.

Ekonomiska

Då vi inte sett någon ekonomisk kalkyl för området, bortses det i gestaltningen.

Geografiska

Vi avgränsar oss genom att följa kommunens planprogram för Ulleråker och gestalta innanför kommunens angivna områdesgräns. Det innebär att vi inte tar i anspråk Sveriges lantbruksuniversitets mark söder om områdesgränsen.

Läsanvisningar

Arbetet är uppdelat i två delar. En skriftligt del som beskriver bakgrunden till arbetet, gestaltungsprocessen, delar av gestaltungsförslaget samt en diskussionsdel där vi reflekterar kring våra resultat. I den skriftliga delen redovisas också våtstråkets växter, vilka insekter som ska skyddas och de träd dessa insekter lever på.

Den andra delen består av sex planscher där förslaget kommuniceras med planer, sektioner, perspektiv och beskrivande text. I den här delen redovisas även parkstråkets trädarter.

Målgruppen är i första hand kommunen och andra landskapsarkitekter, men även de som bor, och kommer att bo, i Ulleråker.

METOD

I den här delen redovisas hur vi använde oss av trivalent design som en utgångspunkt genom hela arbetet. För att få inspiration till gestaltningen studerade vi ett liknade projekt i Norra Djurgårdsstaden, Stockholm. Vi genomförde flera platsbesök som vi sedan kompletterade med en analys av kommunens planprogram och strukturplan för området. För att få en tydlig överblick av området genomfördes en Lynchinspirerad-analys. Genom en SWOT-analys sammanställdes platsen fördelar, förutsättningar och utmaningar. Det gav oss en bred översikt att utgå från i gestaltningen. Utefter analyserna togs programpunkter fram. Vi kombinerade två idégenereringsmodeller för att testa så många olika idéer som möjligt och samtidigt få hjälp att landa i ett koncept som tillslut resulterar i ett färdigt förslag. Slutligen berörs vilka val vi gjorde i gestaltningen när det kommer till att gynna spridningsvägen för hotade insekter och svampar. Vegetation i dagvattenkanalerna valdes ut efter deras förmåga att rena vatten och växa i den typen av miljöer.

Trivalent design

I boken *Ecology, Community and Delight* beskriver Ian Thompson (1999) tre faktorer; ekologiska, sociala och estetiska, som spelar en viktig roll för god gestaltning av utemiljöer vilka han sammanfattar under begreppet trivalent design.

De ekologiska faktorerna innefattar bland annat spridningsvägar för djur och växter och även biodiversitet.

De sociala faktorerna berör hur vi som besökare upplever platsen till exempel ur ett trygghetsperspektiv och hur väl den är skapad för att tillgodose olika funktioner.

Den estetiska faktorerna ser till hur platsen är gestaltad, det vill säga vilket formspråk som har använts och om platsen har gestaltats med hänsyn till något speciell på platsen. Thompsons teoretiska resonemang används som utgångspunkt genom hela arbetet.

Utifrån Thompsons (1999) teorier sammanställdes ett antal frågor som vi utgick ifrån i gestaltningsprocessen. Det gav oss ett konsekvent synsätt på de sociala, ekologiska och estetiska faktorerna.

Vi tog hjälp av frågorna vid besöket av referensprojektet, Norra Djurgårdsstaden, för att kunna utvärdera parkens balans mellan sociala, ekologiska och estetiska värden. Genom att svara på frågorna skapades en bild av vad vi ville ta med oss till gestaltning av Parkbryggan.

Vi ställde även frågorna till Parkbryggan för att undersöka om vi besvarat dem i gestaltningen.

SOCIALA

- Vilka funktioner finns och för vem ? (Thompson 1999, s. 99)
- Hur är platsen gestaltad för att upplevas säker och trygg? (Thompson 1999, s. 104)
- Har det förts någon dialog med de boende i området under gestaltning- och planeringsprocessen? (Thompson 1999, s. 106)
- Hur är platsen utformad för att ta hänsyn till att området/utemiljön kan komma att förändras över tid? (Thompson 1999, s. 130)

EKOLOGISKA

- Hur är det planerat för att främja biologisk mångfald? (Thompson 1999, s. 137)
- Hur är det gestaltat för att ta hänsyn till platsens specifika förutsättningar ? (Thompson 1999, s. 137)
- Hur är platsen planerad för att hushålla med och återanvända naturens resurser? (Thompson 1999, s. 154-157)
- Hur är det planerat för att öka biologisk medvetenhet och förståelse? (Thompson 1999, s. 158)
- Har det tagits hänsyn till hållbarhet i materialvalen? (Thompson 1999, s. 190)

ESTETISKA

- Har platsen något unikt uttryck eller känsla som det tagits hänsyn till? (Thompson 1999, s. 190)
- Går det att identifiera något i gestaltningen som visar på arkitektens mänskliga instinkt när det kommer till säkerhet och bevarande? Exempel på det kan vara skydd i ryggen, räcken och belysning. (Thompson 1999, s. 35)
- Hur är balansen mellan mystik, sammanhängande, läsbarhet och komplexitet? En balans mellan dessa påverkar hur platsen upplevs. Exempel: För mycket mystik kan upplevas skrämmande och för lite mystik ger ett enformigt intryck. (Thompson 1999, s. 28-29)
- Används något speciellt formspråk på platsen? Exempel: Symetri, geometri och organiskt. (Thompson 1999, s. 34)

Referensprojekt

Vi besökte ett parkstråk i Norra Djurgårdsstaden. Under besöket använde vi oss av de sociala, ekologisk och estetiska frågorna. Vi fokuserade på att undersöka vilka svar vi kunde hitta på platsen, vilket gav en tydligare bild av balansen mellan trivalenta värden. Vi använde även referensobjektet som en inspirationskälla i gestaltningen.

Norra Djurgårdsstaden valdes då det är ett stadsbyggnadsprojekt som vi har följt under utbildningen och som har liknande förutsättningar som södra Ulleråker. Det är ett långsmalt parkstråk med öppen dagvattenhantering och med hög omgivande bebyggelse.

Platsbesök

För att studera platsen i södra Ulleråker före exploatering, gjordes en kombinerad inventering och analys. Det som undersöktes var; vyer, vegetation, topografi, buller och känsla på platsen. Undersökningen gjordes i form av promenader längs stråket, från öst till väst. Vi delade in området i fyra sektioner (från öster till väster) utefter kommunens planerade

METOD

vägdragning. Promenaderna tog cirka en timme och vi var ute vid tre tillfällen i februari då det var barmark. Det vi upplevde dokumenterades med fotografier och text.

Vid inventering och analys av vegetation lades fokus på träd vi ansåg var värda att bevara. Artbestämning, bedömning av dess skick och ungefärligt antal gjordes.

För bedömning av topografin utgick vi från våra upplevda höjder och svackor under promenaden. Inga mätningar gjordes.

Vi noterade vart i stråket det fanns vyer att bevara och förstärka, samt var bullernivåerna upplevdes som höga.

Slutligen gjordes bedömningar av vilka känslor som vi upplevde under promenaden. När någon av oss fick en ny känsla stannade vi upp, kände efter och försökte förklara den.

Strukturplan och planprogram

Inventering och analys gjordes av Uppsala kommuns strukturplan (2017 s. 12) för att närmare undersöka vegetationsytor som ska sparas, vägnät, de befintliga och planerade byggnader. Detta för att identifiera vad vi vill undersöka vidare i gestaltningsarbetet. Uppsala kommuns planprogram (2016b) lästes med avsikten att identifiera och analysera mål och visioner med området.

Områdesgräns och husstruktur

Uppsala kommuns arbete med parkstråket är i ett tidigt skede och det finns ännu inte någon områdesgräns för parkbryggan som har offentliggjorts, därför tog vi själva beslut om områdesgränsens dragning. Vi utgick från

analysen av Uppsala kommuns strukturplan (2017, s. 12) och platsbesöket av den befintliga platsen. Först undersökte vi husens placering för att se om de kunde struktureras om för att ge stråket en bättre form. Detta gjorde vi genom att mäta avstånd och skissa på alternativa strukturer i AutoCAD.

Lynchinspirerad analys

För att få en uppfattning av den planerade miljön i södra Ulleråker, hur den kan upplevas och användas, utgick vi ifrån Kevin Lynch's (1960) teori och begrepp om den upplevda staden. Analysen gjordes på Uppsala Kommuns (2016b) planprogram och strukturplan (2017, s. 12), samt vid platsbesöket på den befintliga platsen.

Lynch (1960) beskriver i sitt verk *The image of the city* fem olika strukturer; stråk, barriärer, kvarter, noder och landmärken i staden som påverkar användarens upplevelser och rörelsemönster.

Först identifierade vi stadens **stråk**, det vill säga stadens gatustrukturer. Detta för att undersöka gatorna genom och kring parkstråket.

Därefter utforskades stråkets upplevda **barriärer** såsom vattendrag, större vägar och byggnader. På så sätt kunde barriärer kartläggas och utefter det kunde gestaltningen anpassas.

Sedan delades staden in i **Område** efter dess karaktär och upplevelse. Detta gjordes för att skapa oss en förståelse för Ulleråker och om det gick att urskilja någon typ av områdesstruktur där.

Näst sist identifierades platsens **noder**, de platser där människor möts till exempel korsningar och torg. På så vis kunde vi anpassa parken sociala ytor

utefter dessa och arbeta med att integrera noderna i stråkets utformning.

Slutligen undersöktes stadens **landmärken** det vill säga objekt eller platser som är betydelsefulla och som hjälper människor att orientera sig i staden. Detta gjordes för att utforska Ulleråker, se om det fanns något där som kunde locka dit en större mängd människor och som vi kunde dra nytta av i gestaltningen.

SWOT-analys

Vi använde SWOT som analysmetod för att få en tydlig överblick av de förutsättning och utmaningar arbetet stod inför. Vi utgick från Uppsala Kommuns (2016b) planprogram och strukturplan (2017, s. 12), samt platsbesöket på den befintliga platsen.

SWOT (Hay & Castilla 2006) beskriver att styrkor, svagheter, möjligheter och hot är aspekter som påverkar platser internt och externt. Interna aspekter innefattas av styrkor och svagheter, vilket syftar till det som finns inom området. Möjligheter och hot benämns som externa aspekter och avser den yttre påverkan, alltså det som finns utanför området. Detta hjälpte oss att förstå vad vi själva kan förbättra eller ta vara på inom områdets gräns men också vad vi inte kan påverka utan bara förhålla oss till.

Interna	STYRKOR	SVAGHETER
Externa	MÖJLIGHETER	HOT

METOD

Svaren på frågorna baserades på Thompsons (1999) teorier och kombinerades med resultatet av SWOT-analysen där styrkorna, svagheter, möjligheter och hoten delades in i sociala, ekologiska och estetiska värden. Detta gjordes för att få en bättre överblick av platsen och den planerade bebyggelsen. Genom att använda oss av Thompsons (1999) teorier på samma sätt som referensobjektet blev bedömningen konsekvent. Vi kunde på så sätt se vilka värden som saknades under respektive aspekt och på så sätt få en uppfattning av vad vi behövde ta med oss till gestaltningen.

Program

Arbetet med parkstråket är i ett tidigt skede och kommunen inte arbetat fram några programpunkter för området. Vi formulerade programpunkter utifrån platsbesöket, analys av kommunens strukturplan (2017) och planprogram (2016b), Lynchinspirerad analys och SWOT- analys. Thompsons (1999) teorier fungerade som utgångspunkt och vi delade upp programpunkterna utifrån sociala, ekologiska och estetiska aspekter. På så vis kunde vi kontrollera att det finns en balans mellan de trivalenta värdena. Genom att använda programpunkterna som vägledning till gestaltningen, säkerställde vi att värdena uppfylls i Parkbryggan.

Idégenerering

Vid skissarbetet användes två olika modeller ur Hugh Dubberlys kompendium *How do you design?* (2004) som kombinerades för att komplettera varandra och ge oss en tydlig struktur, vilket visas i figur 7.

Four stage design process

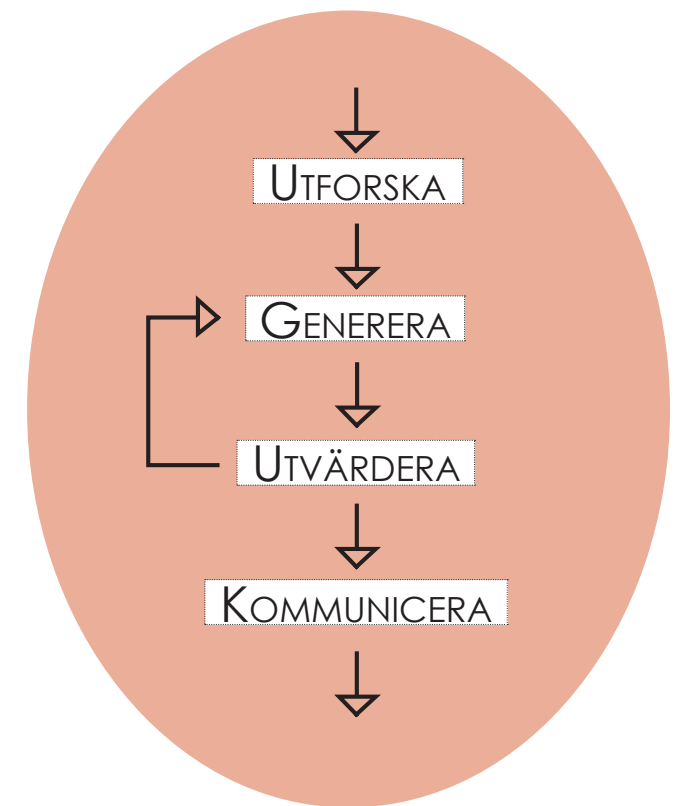
Den första modellen, visas i figur 5, ”Four stage design process” (Dubberly 2004, s. 30), är en modell som enkelt visar de fyra viktigaste stegen en designer går igenom i sin process.

I det första steget utforskades ämnet; ett parkstråk. En brainstorming utfördes, där vi fritt skrev ner allt som kunde beröra ämnet.

Därefter kom genereringssteget genom att utveckla skisser på de ord som vi skrivit ner i vår utforskande fas. På så vis framställdes nya idéer.

I det tredje steget utvärderades skisserna och idéerna . Vi bestämde vilka idéer som skulle arbetas vidare med och varför. Detta var ett viktigt moment i processen eftersom vi hela tiden utmanades till att motivera våra val.

Steg två och tre gjordes flera gånger under processen tills vi slutligen var nöjda med vår idé och kunde gå vidare till nästa steg, kommunikation. Där handlade det om att kunna förmedla sin idé till andra.

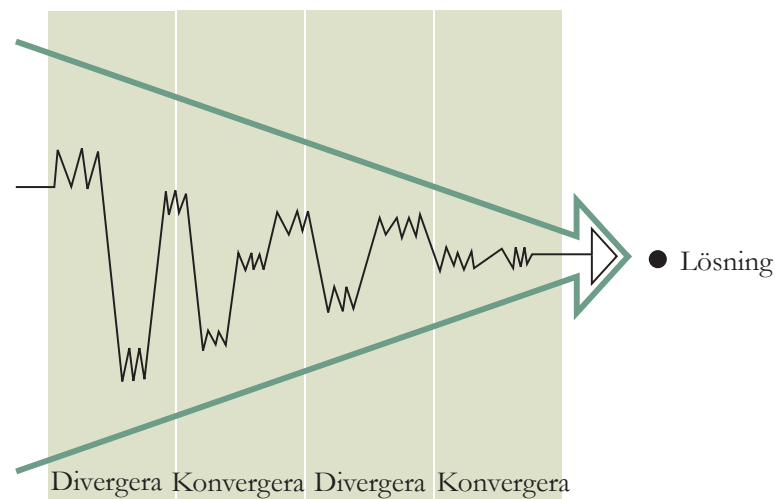

Figur 5: Visar ”Four stage design process” och dess fyra steg mot en färdig produkt. Hur en designer börjar med att utforska. Sedan upprepas generera och utvärdera faserna flera gånger innan designern når kommunikationsfasen.

METOD

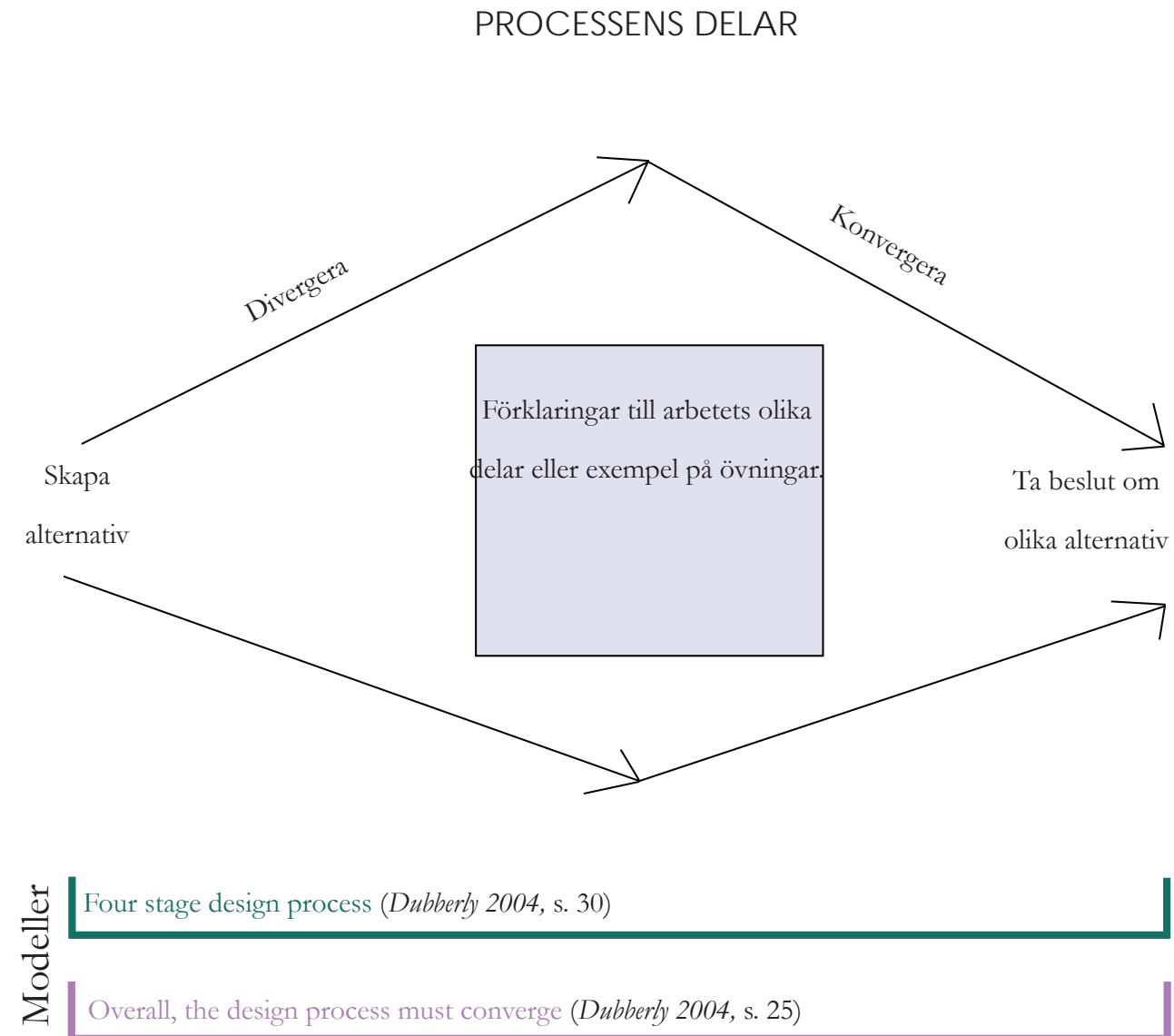
Overall, the design process must converge

Den andra modellen, som visas i figur 6 , "Overall, the design process must converge" (Dubberly 2004, s. 25) handlar om vikten av att i designprocessen arbeta med att bredda och smalna av idéer, divergera och konvergera. Med det menas att generera många idéer i divergerings-fasen för att sedan välja ut några att arbeta vidare med i konvergerings-fasen. Modellen användes under hela skissarbetet och hjälpte kontinuerligt oss att utveckla fler idéer. Dubberly beskriver inte något om hur designern ska konvergera sina idéer, utan bara att det ska göras. Vi tog hjälp av steg 3 i "Four stage design process" för att hela tiden påminna oss om att utvärdera varför vi valde att behålla en idé och ta bort en annan. Figur 7 förklarar hur vi har redovisat vår skissprocess och visar hur vi arbetade med att bredda och minska antalet idéförslag.

Figur 6: Visar hur "Overall, the design process must converge" är uppbyggd. Hur den divergerar och konvergerar och totalt smalnar av mot en lösning.

FÖRKLARING AV ARBETSPROCESSEN, DIAGRAM OCH MODELLER

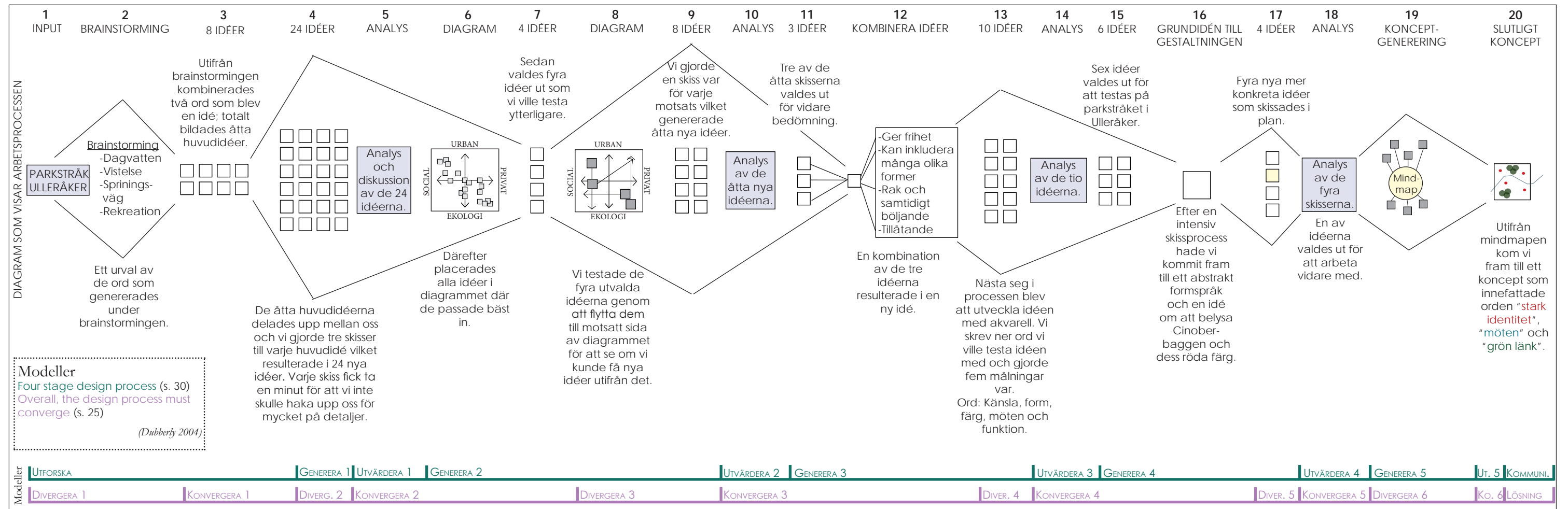

Figur 7: Förklarar hur vi har redovisat vår skissprocess och visar hur vi arbetade med att bredda och minska antalet idéförslag. Under "processens delar" visas två idégenererings-modeller (Dubberly 2004) och i vilka skeden av processen modellerna har hjälpt oss. Modellerna är färgkodade för att skapa tydlighet.

METOD

Idégenerering - Koncept

Gestaltningssprocessen delades upp i två delar; koncept och gestaltning. Figur 8 redovisar hur vi i gestaltningssprocessen, för konceptet, arbetade från första idé till ett färdigt förslag på koncept. Högst upp visas siffrorna 1-20 som beskriver processen olika steg. De två modeller vi utgick ifrån visas längst ner i grönt och lila, där beskrivs även vart i modellerna vi befinner oss.

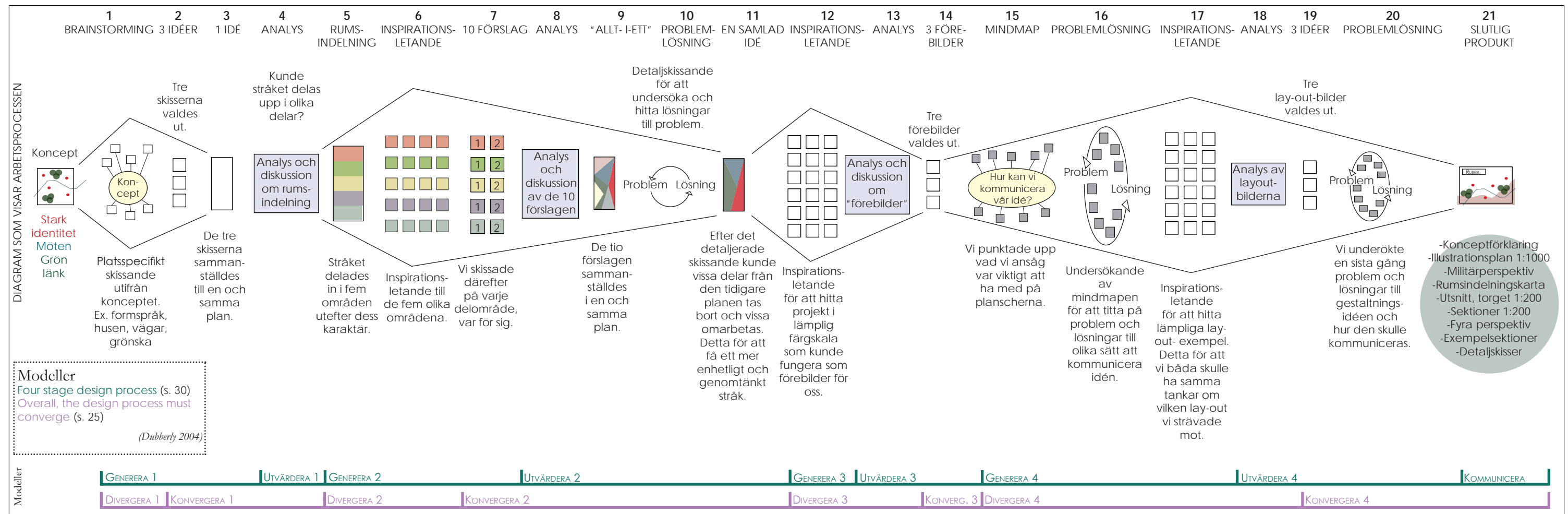

Figur 8: Visar hur vi arbetat från vår första idé till ett färdigt koncept.

Idégenerering - Förslag

Figur 9 visar hur vi arbetade under processen från konceptstadie till färdig produkt. Likt den tidigare modellen för ”koncept” finns det siffror högst upp 1-21 som beskriver processens olika steg. De två modeller vi utgick ifrån visas även här längst ner i grönt och lila, där beskrivs även var i modellerna vi befinner oss.

Figur 9: Visar hur vi arbetat från koncept till färdigt förslag.

METOD

Arter i stråket

I den här delen presenteras hur vi anpassade valen av vegetation i Parkbryggan utifrån; hotade arter i Ulleråker, referenprojektet och Veg Techs hemsida.

Hotade insekter och svampar

I gestaltningen av Parkbryggan utgick vi ifrån kommunens (2016b) planer om att gynna spridningsvägar genom Ulleråker. Erik Öckinger¹, docent vid institutionen för ekologi på SLU, berättade i ett samtal att det kan vara svårt att främja alla arter som finns i området idag och att vi bör begränsa oss till att gynna ett fåtal arter. Därför valde vi ut sju arter av hotade svampar och insekter som lever i området och som ska kunna sprida sig i parkbryggan. Arterna valdes ut efter en rapport i form av en naturinventering av Ulleråker som Upplandsstiftelsen (2013) har publicerat. I rapporten redogörs det för vilka hotade arter som lever i området och var de påträffats, det vill säga på vilken typ av vegetation de lever. Vi valde därefter ut arter som lever på träd som återfinns i och i närheten av Parkbryggan. För att få en tydlig överblick av arterna sammanställdes dessa i en tabell. I selekteringen av vegetation till Parkbryggan utgick vi från funktionen som spridningsväg.

Vegetation i dagvattenkanalen

Vegetationen i dagvattenkanalen och den svämbara ytan är inspirerad av referensprojektet Norra Djurgårdsstaden och växtföretaget Veg Tech (2018). I en mail-konversation med landskapsarkitekten Rebecca Grönjörd² som varit delaktig i projektet, fick vi information om vilka arter som användes i dagvattenkanalen i Norra Djurgårdsstaden. Därefter valdes arter ut från växtlistan och kombinerades sedan med arter från Veg Techs hemsida (2018), där vi fick information om vilka växter som trivs att växa i dagvattenanläggningar.

Enligt Veg Tech (2018) kan dagvattenanläggningen delas upp i fyra olika växtzoner; fuktzon, sumpzon, grunt vatten och djupt vatten. I urvalet av växter utgick vi ifrån dessa fyra zoner där vi valde ett visst antal arter till varje zon. Vi valde även att ta med en ytterligare zon, översvämningszonen, efter inspiration av Norra Djurgårdens dagvattenhantering. Detta för att vi ansåg det behövdes en zon som ofta är torrlagd men som ibland kan svämmas över.

Planscher

Gestaltningsförslaget redovisas på sex A1-planscher. Följande innehåll valdes ut efter en skissprocess där vi undersökte hur vi så tydligt som möjligt kunde kommunicera vårt förslag. Vi tog inspiration från tidigare studiokurser och arkitektkontors hemsidor.

- Koncept-förklaring och skisser
- Plan över hela Parkbryggan skala 1:1000
- Ett militärperspektiv över hela stråket
- Karta som visar områdesindelningen
- Utsnitt av torget skala 1:200
- 5 sektioner á skala 1:200
- 4 perspektiv över större områden
- Detaljskisser
- Beskrivande text

¹Erik Öckinger, SLU, samtal den 22 februari 2018

²Rebecca Grönjörd, Sweco, mailkonversation den 30 mars 2018

GESTALTNING

I det här avsnittet presenteras gestaltningens olika delar, som inleds med en introduktion till området Parkbryggan. Därefter visas referensprojektet Norra Djurgårdsstaden i form av bilder från besöket och en tabell som är uppdelad efter trivalenta värden. Sedan följer en sammanfattning av platsbesöket i södra Ulleråker där en kombinerad analys och inventering genomfördes. Kommunens strukturplan och planprogram redovisas i form av inventering och analys. Därefter presenteras en Lynchinspirerad analys, en SWOT- analys och Parkbryggans programpunkter. Förslagets framväxt redovisas med skisser i idégenereringen, följt tabeller där stråkets arter redovisas. Slutligen ställdes frågor till gestaltningen, för att undersöka balansen mellan de trivalenta värdena.

Introduktion till Parkbryggan

I Ulleråkers södra del planerar Uppsala kommun (2016b) ett parkstråk för gång- och cykeltrafik, vistelse, aktiviteter, rekreation, vegetation och dagvattenhantering (se Figur 10). Stråket har fått namnet Parkbryggan då det utgör en av Ulleråkers avslut mot Ultunafältet och fungerar som en sorts kaj mot det öppna landskapet i söder. Den långsträckta offentliga

Figur 10: Visar med en grön pil var Parkbryggan planeras. Stråket ska fungera som en grön länk mellan de två omgivande grönområdena i öst och väst. Med publiceringstillstånd från Uppsala kommun (2017).

parken med ett öppet södervänt läge blir enligt Uppsala kommun (2016b) en unik och viktig plats i den tätt bebyggda stadsdelen. Därtill önskar kommunen att stråket ska fungera som ett entrémotiv till Kronparken längs med Dag Hammarskjölds väg och vill därför bevara större delar av den befintliga vegetationen i stråkets västra del. Vegetationen i den västra delen anser Uppsala kommun (2016b) vara värdefull ur spridningssynpunkt eftersom det ingår i Ulleråkers tall-nätverk och fungerar som levnadsplats för hotade arter. För att på sikt möjliggöra en ekologisk spridningsväg mellan Kronparken i väst och åsen i öst föreslår Uppsala kommun (2016b) nyplantering av vegetation i den östra delen av Parkbryggan. Vidare menar kommunen att stråket utgör en viktig koppling mot Hammarby kyrkogård i väster, samt de omgivande naturområdena.

Dagvattenhanteringen i stråket ska enligt Uppsala kommun (2016b) integreras i gestaltningen och medföra ökade upplevelsekvalitéer för besökarna. Kommunen vill även möjliggöra för caféverksamhet och uteserveringar i soliga lägen genom att på strategiska lägen placera ut lokaler i bottenvåningar mot parken.

Uppsala kommun (2015b) har tagit fram en dagvattenutredning för Ulleråker där ett ledningssystem föreslås lösa dagvattenhanteringen. Vatten leds till dagvattendammar som renar och fördröjer det innan recipienten Fyrisån nås. Kommunen (2015b) beskriver att principen är att inget dagvatten ska infiltreras där det finns en risk att det kan nå grundvattnet. I området Parkbryggan har kommunen (2015b) planerat för tre dagvattendammar (se tabell 1) som är dimensionerade för ett 10-årsregn.

Damm	Permanent yta kvm	Total yta kvm
1	250	1350
2	200	1300
3	400	2050

Tabell 1: Visar de tre dammarnas planerade kapacitet vid permanent yta och 10-års regn. Tabellunderlag tillhandahållet av Uppsala kommun (2015b).

Dammarna ska rena och fördröja dagvattnet (Uppsala kommun 2015b) och kan med fördel slås ihop om det så önskas för en integrerad, god gestaltning. Kommunen (2015b) menar att dammarna i parkbryggan ska avvattnas mot befintligt ledningssystem söderut. Vidare har Uppsala kommun (2015b) räknat på att dammarna bör ha en släntlutning på 1:2 i den permanenta ytan, den som renar vattnet och 1:5 i ytan för reglering, det vill säga översvämningsyta.

GESTALTNING

Referensprojekt

Norra Djurgårdsstaden är beläget i nordöstra delarna av Stockholms innerstad. Området var tidigare hamn och industriområde, men är idag ett stadsutvecklingsprojekt som förväntas skapa 30 000 nya arbetsplatser och 12 000 nya bostäder (Djurgårdsstaden 2016).

I Norra Djurgårdsstaden har det nyligen anlagts ett parkstråk med en dagvattenkanal för att rena och fördröja dagvattnet. Vi besökte platsen i januari 2018 och nedan följer en sammanfattning av våra observationer och intryck.

Parkstråket avgränsas av bostadshus i öst och väst, grönområden i norr och söder. Stråket är ungefär 50 meter brett mellan husen.

Figur 11: Visar grodtunnlarna av kortenstål. (14-10-2016)

Figur 12: Visar dekoration i cortenstål kring en av ekarna. (29-01-2018)

Figur 13 och Figur14: Visar dagvattenkanalen och perennplanteringarna från två olika vinklar. (14-10-2016)

Figur 15: Visar ett dekorativt guldfärgat staket. (29-01-2018)

Figur 16: Visar den öppna betongklädda vägen med betongbänkar till vänster och bostadshus på höger sida. (29-01-2018)

GESTALTNING

Sociala	
<ul style="list-style-type: none"> • Vilka funktioner finns och för vem?	Gräsyta för häng/picknick och bänkar längs med ett promenadstråk för rekreation. Dagvattenrening i en dagvattenkanal.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är platsen gestaltad för att upplevas säker och trygg?	Planteringar och staket är placerade så att fallrisken kring vattnet minskar. Gatubelysning är utplacerad på strategiska ställen nära gångväg och vid vegetation.
<ul style="list-style-type: none"> • Har det förts någon dialog med de boende i området under gestaltning- och planeringsprocessen?	Enligt Stockholms stad (2015) fördes det en medborgardialog där de boende fick vara med och påverka planerna av de offentliga platserna i området.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är platsen utformad för att ta hänsyn till att området/utemiljön kan komma att förändras över tid?	Platsgjuten betong på gångvägar och andra material på möbler med låg skötsel. Perennplanteringar kommer att behöva bytas ut över tid. Dagvattendammen kräver regelbunden skötsel. Vi noterade att det finns ett tänk kring årstidsvariation i växter. Flera av växterna har kvaliteter som vårblooming och höstfärger, många olika gräs och vinterståndare med kvaliteter vintertid. Samt sommarblommande perenner.

Ekologiska	
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är det planerat för att främja biologisk mångfald?	Många olika arter av perenner, buskar och träd. Dagvattenkanal och grodtunnlar, som visas i figur 11, 13 och 14. Enligt landskapsarkitekten Gösta Olsson ³ , som har varit delaktig i projektet, tillförs det vatten till dagvattenkanalen.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är det gestaltat för att ta hänsyn till platsens specifika förutsättningar ?	Stråket för samman två grönområden och fungerar som en grön länk. En ek har bevarats och flera nya har planterats för att knyta samman till omkringliggande grönområden som kännetecknas av ekar.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är platsen planerad för att hushålla med och återanvända naturens resurser?	Dagvattenkanalen renar och fördröjer dagvatten från området.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är det planerat för att öka biologisk medvetenhet och förståelse?	Som figur 11 visar har grodtunnlarna galler med grodor på som gör att människor förstår att det rör sig grodor där. Dagvattenkanalen i sig kan även ge en viss förståelse för att vatten måste renas och fördröjas.
<ul style="list-style-type: none"> • Har det tagits hänsyn till hållbarhet i materialvalen?	Stora delar av markmaterialet i parken är i platsgjuten betong (se bild 10). Enligt Malin Löfsjögård (2016), professor på KTH, är betong ett robust och långsiktigt hållbart material med lång livslängd och som helt och hållet kan återanvändas. Ett annat material som är vanligt i parken är stål, som återfinns på räcken, soptunnor och andra detaljer. Stål kan anses vara ett hållbart material enligt professorn Rachel Petterson (2016) då det går att återanvända.

Estetiska	
<ul style="list-style-type: none"> • Har platsen något unikt uttryck eller känsla som det tagits hänsyn till?	Industrikänslan i området speglas i parkstråket, i materialval och formspråk. Som figur 11, 12, 13 och 14 visar så återkommer kortenstål i många detaljer såsom brunnar, soptunnor, belysning och kanter.
<ul style="list-style-type: none"> • Går det att identifiera något i gestaltningen som visar på arkitektens mänskliga instinkt när det kommer till säkerhet och bevarande? Exempel på det kan vara skydd i ryggen, räcken och belysning.	Flertalet av de bänkar som är placerade i parken har någon form av vegetation planterat bakom ryggstödet. Det syns till exempel i figur 16 där det är träd placerade mellan de gröna bänkarna och betongbänkarna. Räcken är placerade längs hela kanalen. Parken har gott om belysningsstolpar och belysning som är integrerad i vegetation.
<ul style="list-style-type: none"> • Hur är balansen mellan mystik, sammanhängande, läsbarhet och komplexitet? En balans mellan dessa påverkar hur platsen upplevs. Exempel: För mycket mystik kan upplevas skrämmande och för lite mystik ger ett enformigt intryck.	Parken upplevs öppen och lättöverskådlig. Det medför dock att platsen inte har så mycket mystik; det saknas en känsla av att vilja utforska platsen mer. Material som kortenstål och guld återkommer genom hela parken och bidrar till att parken känns sammanhängande (exempel på detta visas i figur 12 och 15). Det finns flera olika detaljer och många olika växtarter som ger platsen komplexitet och skapar intresse utan att det blir rörigt.
<ul style="list-style-type: none"> • Används något speciellt formspråk på platsen? Exempel: Symetri, geometri och organiskt.	Dagvattenkanalen är utformad med ett strikt och rakt formspråk. Träden är placerade i symmetriska rader. Som figur 13 visar, följer planteringarna samma linjer men ger ett mjukare intryck då många växter är luftiga och skira.

³Gösta Olsson, Stockholms stad, mailkonversation den 22 februari 2018

GESTALTNING

Vad tar vi med oss

Under platsbesöket i Norra Djurgårdsstaden inspirerades vi främst av dagvattenkanalen och de omkringliggande planteringarna. En plats upplevs sammanhängande om ett material eller färg återkommer i utrustning.

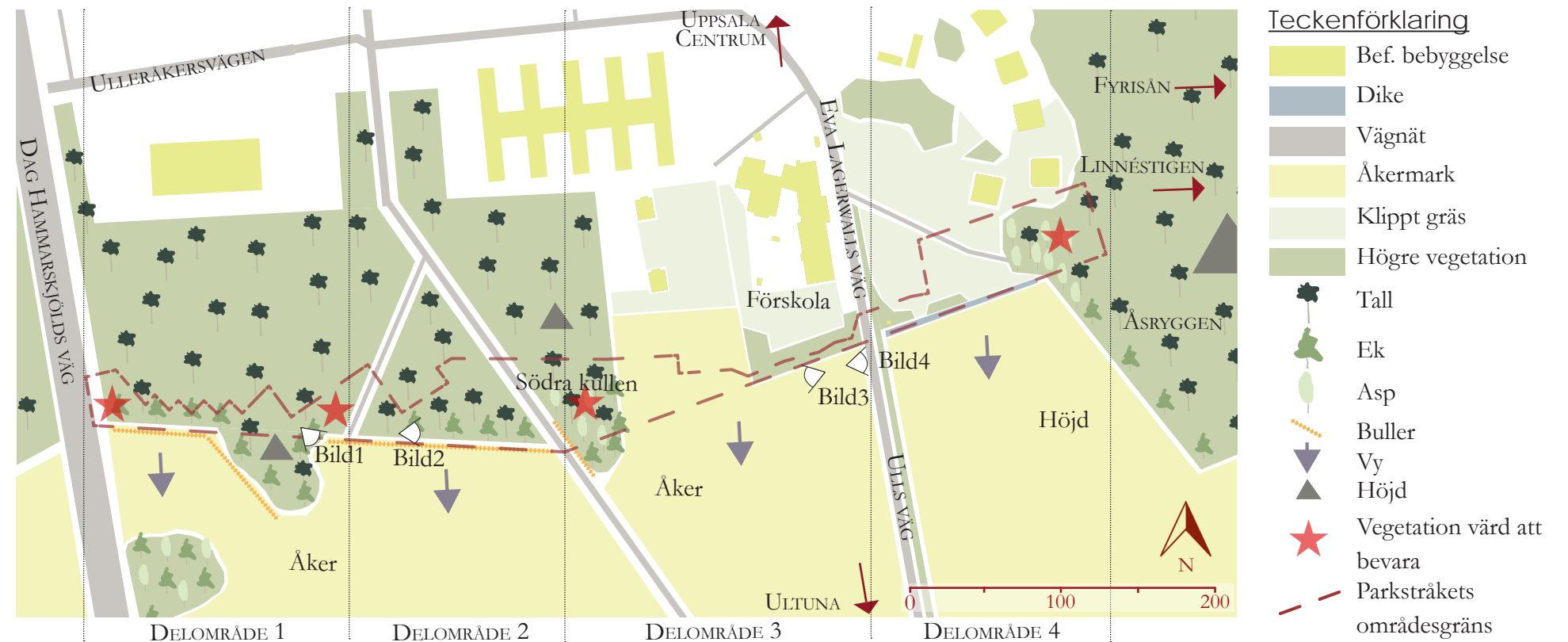
Platsbesöket gjorde oss medvetna om vikten av att knyta an till en plats med dess omgivande landskap, både genom att låna in landskapet men även att låta växtlighet koppla samman till omgivningen. Det faktum att det i Norra Djurgårdsstaden tillförs vatten i dagvattenkanalen och att vi under besöket upplevde vattnet i kanalen som väldigt rent, väcktes tankar om att tillföra vatten i kanalen i Parkbryggan.

Platsbesök

Nedan följer en inventering och analys av platsen som den ser ut idag, innan exploateringen av området och som sammanfattas i figur 17.

Delområde 1

Flera gamla ekar är placerade i rad vilket skapar som en ekallé mot kyrkogården. Området har flera gamla tallar och ekar värda att bevara. Det upplevdes bullrigt från Dag Hammarskjölds väg. Det finns en utstickare likt en åkerholme och vid den kan en liten höjd urskiljas vilket skapar en backe ner mot Dag Hammarskjölds väg. Känslan är som att promenera längs en strandlinje, när vi såg ur över åkern fick vi associationer till havet. Ljuset bidrar till känslan av att befinna sig vid ett vattenbryn; då vi promenerade från den mörka skogen och ljuset uppenbarade sig igenom trädkronorna ju närmare vi kom åkern. Högt gräs möter åkern och skogen likt vass eller grästuvor i en sanddyn (se figur 18).

Delområde 2

Vegetationen liknar Delområde 1 på sättet som skogen möter åkern. De vanligaste träden är gamla tallar och mindre ekar, vilket visas i figur 19. Goda siktlinjer söderut. Bullernivåerna upplevdes höga från Dag Hammarskjölds väg, men lägre än i Delområde 1.

Delområde 3

Här möter förskolegården åkermark. Åkern var vid platsbesöket till viss del översvämmad, vilket tyder på en lågpunkt. Landskapet är flackt, öppet med siktlinje mot Ultuna. Västra sidan av delområdet består av en tall- och

GESTALTNING

lövträdsdunge som påminner om skogsdungen i Delområde 1, som även den stack ut i åkermarken (se figur 20). Spår i form av kojor tyder på att platsen är populär bland barn. Träden är främst tallar, asp och en gammal ek som är skadad.

Delområde 4

Ett dike som avgränsar åkern i söder och en gräsbeklädd kulle i norr. Ulls väg korsar med busstrafik och GC-väg, dock upplevdes det vara lite trafik. Landskapet är flackt, öppet och vindutsatt med siktlinje mot Ultuna. Det

Figur 19: Är tagen från Delområde 2 och visar stigen. Till vänster skymtar Ultunafälten. (26-01-2018)

finns ett aspbestånd i öster värt att bevara (se figur 21). Vid gränsen mot de befintliga högre bostadshusen finns gamla ekar som kan ge mervärde och bör bevaras.

Vad tar vi med oss

En av de största kvaliteterna i området är de stora gamla träden som kan bidra med både ekologiska, estetiska och sociala värden. En annan aspekt är känslan av strandlinje som vi fick när vi promenerade längst stråket. Detta väckte tanken att visuellt låna in åkerlandskapet och att förstärka och bevara vyerna mot fältet. Vi noterade också att det kan bli effektivt att placera vatten mellan skogen och åkern. En utmaning är bullernivåerna och att ytor för avkoppling bör placeras öster om södra kullen där bullernivåerna avtar.

Figur 21: Är tagen från Delområde 4 och visar Ulls väg och diket. I bakgrunden skymtar aspbeståndet och bakom det Uppsalaåsen. (26-01-2018)

Figur 20: Är tagen från Delområde 3 och visar skogsdungen, södra kullen, som möter Ultunafälten. Till vänster ser vi ena hörnet av skolgården. (26-01-2018)

GESTALTNING

Strukturplan och planprogram

I den här delen presenteras inventering och analys av Uppsala kommuns strukturplan och planprogram.

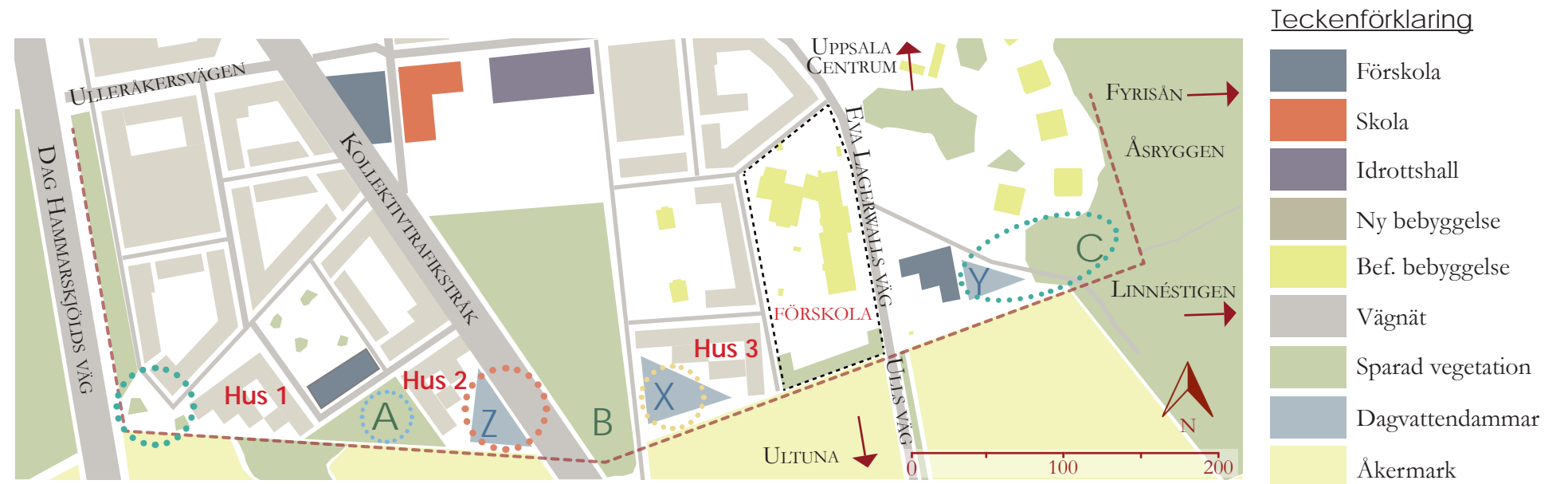
Enligt strukturplanen (2017, s. 12) är grönområdena fragmenterade, det vill säga uppdelad i tre lite större områden (markerat med de gröna bokstäverna **A**, **B** och **C** på kartan) med bevarad vegetation. Vi anser därför att de tre områdena bör bevaras och utökas då en större spridning av grönska över hela stråket kan skapa ett mer sammanhängande intryck.

Dagvattendammarna (markerat med siffrorna **Z**, **X** och **Y** i figur 22) upptar, enligt strukturplan (2017, s. 12), en stor yta som vi menar kan utgöra ett hinder på grund av dess placering enligt planen. Parkens yta kan utnyttjas bättre med en ändrad form anser vi.

Förskolegårdens gräns är placerad kant i kant med områdesgränsen enligt strukturplanen (2017, s. 12), och ingen exploatering får ske utanför den gränsen. Vi menar därför att en del av förskolegården behöver tas i anspråk för att möjliggöra en passage.

Hus 1, 2 och 3 ligger nära områdesgränsen och utgör ett hinder. En ändrad form, anser vi, kan skapa ett mer öppet och sammanhängande stråk.

Kollektivtrafikstråket löper genom parkstråket. Vi tror att med rätt gestaltning kan det integreras i ett eventuellt torg och inte ses som ett hinder, som vägar normalt sett gör.

Figur 22: Visar kommunens strukturplan (2017, s.12).

Entré från Dag Hammarskjölds väg

Kommunen beskriver i planprogrammet (2016b) att parkstråkets västra hörn ska fungera som entrézon till Ulleråker från Dag Hammarskjölds väg. De menar också att bevarandet av hög vegetation i detta område är viktigt för att bibehålla den befintliga karaktären av tallskog längs Dag Hammarskjölds väg.

Sparad vegetation

Strukturplan (2017, s. 12) visar att viss vegetation sparas. Det är en del i bevarandet av landskapsbilden som kommunen understryker i planprogrammet (2016b). Äldre vegetation gynnar spridningsvägen för insekter.

Möjlig plats för torg

Kommunens planprogram (2016b) placerar en hållplats i höjd med det här området. Det är därför en lämplig plats, anser vi, för ett torg som då kan knyta an till kollektivtrafikstråket. Vi tror att med en annan utformning på dagvattendammarna kan denna plats fungera mer som en given mötesplats. Läget är öppet och soligt och kan därför fungera som vistelseyta.

Möjlig plats för torg

I det här området planerar kommunen (2017, s. 12) för en dagvattendamm, men vi menar att med ändrad form på dammen kan den här ytan lämpa sig bättre för vistelse. Det är beläget i ett attraktivt, centralt läge med närhet till förskola och bostäder enligt kommunen (2016b). Här anser vi att skogen (markerat med **B** på kartan) kan få ta mer plats och skapa ett torg med parkkaraktär. En öppen och solig yta.

Möjlig entré till skogen

Då området ansluter till Uppsala åsens rygg, ett större grönområde, menar vi att denna plats lämpar sig som en entré till skogen. Karaktären för området kan vara lik en skogsglänta, med träd i lägre vegetation som möjliggör plats för picknick.

GESTALTNING

Områdesgräns och husstrukturer

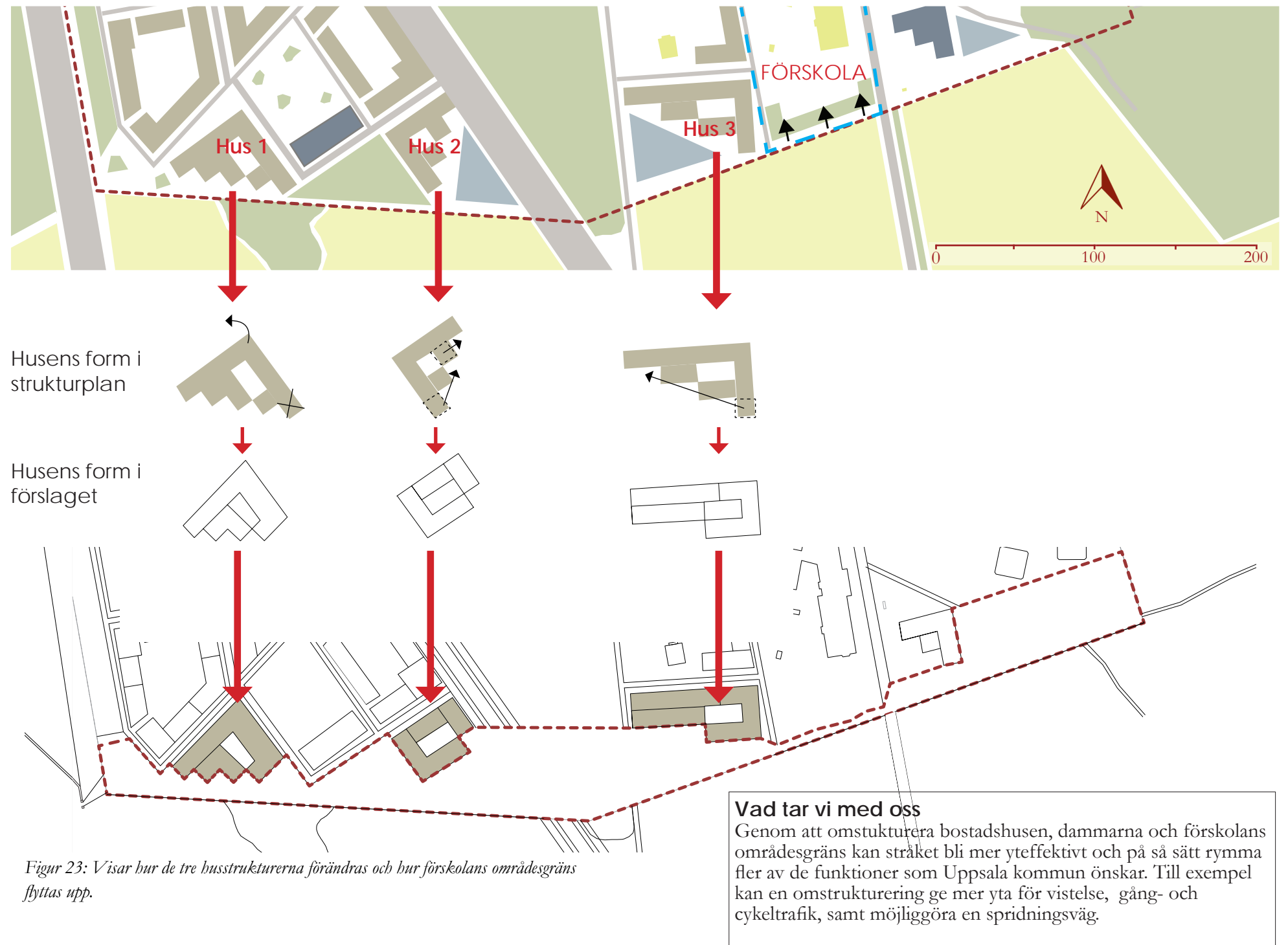
I framtagandet av parkbryggans områdesgräns utgick vi från vårt platsbesök av den befintliga platsen och analys av strukturplanen. Vi gjorde en tolkning av vilken mark som kommer att upplevas tillhöra parkstråket och drog gränsen där. Områdesgränsen i söder följer samma linje som områdesgränsen i Ulleråkers strukturplan. Resterande gräns följer husstrukturer och vägar i norr.

Efter analysen som genomfördes av Ulleråkers strukturplan gjorde vi bedömningen att omstrukturera bostadshusen som är placerade närmast stråket. Detta främst för att kunna möta kommunens önskemål om ett parkstråk för gång- och cykeltrafik, vistelseytor, dagvattenhantering och som ska fungera som spridningsväg.

- Hus 1 omstrukturerades och vinklades upp för att möjliggöra plats för dagvattenkanal, gångstråk och planteringsytor. Den smalaste delen mellan hus och områdesgräns blev då 14 meter istället för 4 meter.
- Hus 2 omstrukturerades för att ge större plats för vistelseyta gång- och cykelstråk och dagvattenkanal.
- Hus 3 omformades så att den smalaste ytan mellan hus och områdesgräns blev 12 meter istället för 2 meter. Detta möjliggjorde plats för gång- och cykelstråk och planteringsytor.

Omplaceringen av samtliga hus gjordes även för att bidra till att stråket ska upplevas som ett mer sammanhängande grönt stråk, som inte blir avbrutet av husstrukturer.

Vid den befintliga förskolan, som markerats i kartan, var områdesgränsen dragen ända ner till strukturplanens gräns. Vi tog därför beslutet att flytta upp förskolans områdesgräns för att ge plats åt gång- och cykelstråket och en trädrad.

Figur 23: Visar hur de tre husstrukturerna förändras och hur förskolans områdesgräns flyttas upp.

Rebecca Karlsson & Lisa Kullander

GESTALTNING

Lynchinspirerad analys

Stråk: Planprogrammet (Uppsala kommun 2016b) delar in Ulleråkers vägar i fyra olika gatutyper; kollektivtrafikstråk, primärgata, sekundärdata och lokalgata. Tre av gatutyperna; kollektivtrafikstråk, primärgata och lokalgata, passerar genom parkstråket.

Barriärer: Bostadshusen som är placerade längs med parkstråket bidrar till att det på flera ställen blir trångt där människor ska passera, därmed kan dessa upplevas som barriärer för den som ska passera genom stråket. Den inhägnade förskolans tomt sträcker sig fram till Ulleråkers områdesgräns och blir då en barriär då det inte går att passera. För att möjliggöra en passage bör förskolans södra tomtgräns flyttas in. De tre vägarna som korsar stråket kan upplevas som barriärer för gång- och cykeltrafikanter. Vägarna kan möjligen utgöra ett hinder för en fungerande spridningsväg. Även dagvattendammarna i kommunens planprogram (2016b) är utformade och placerade så att de inte går att passera på ett enkelt sätt och kan därför upplevas som barriärer.

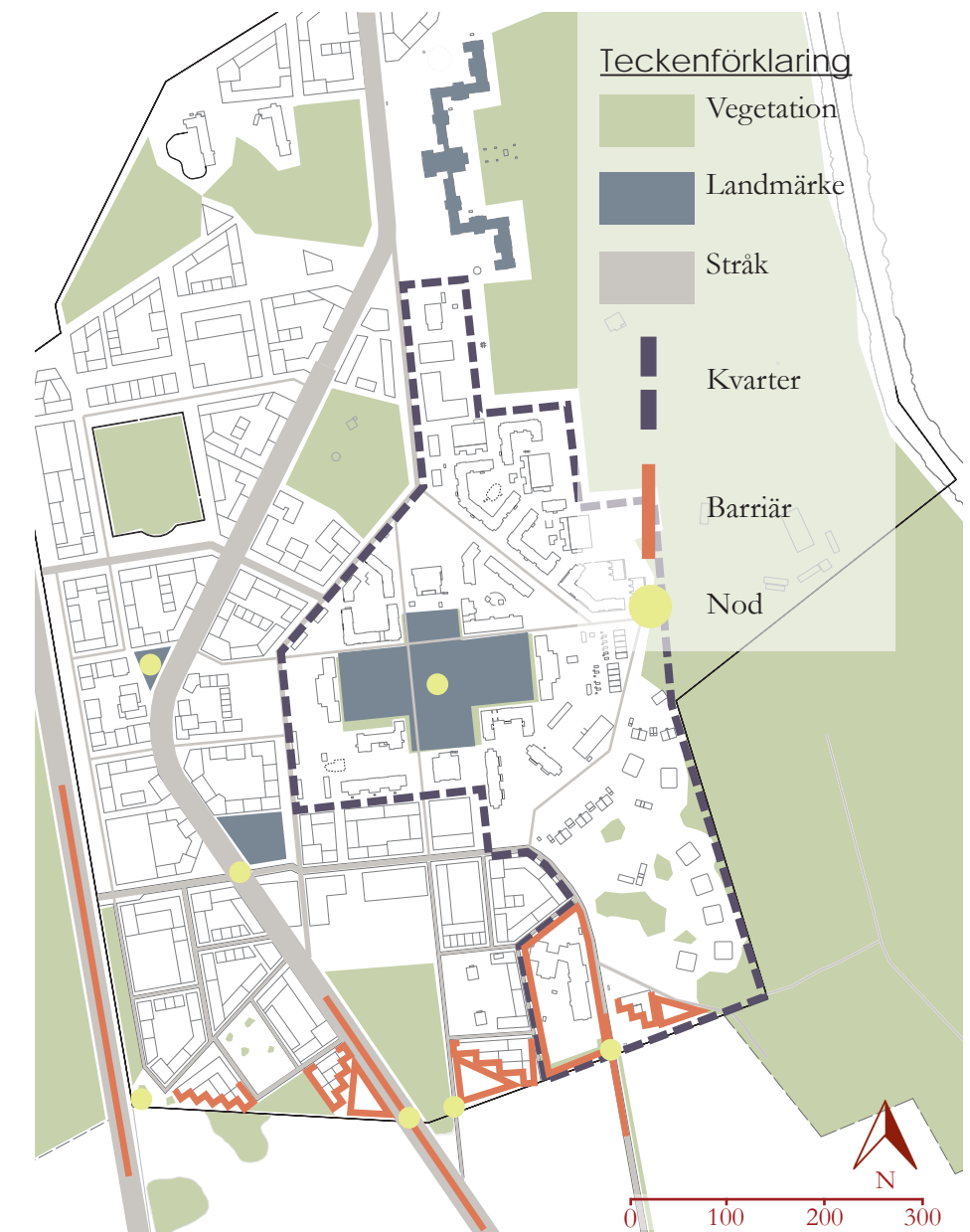
Område Det är svårt att identifiera områden i den här skalan men det är möjligt att området med den gamla bebyggelsen kan upplevas som ett område.

Noder: På de platser där vägarna möter parkstråket bildas noder.

Landmärken: Platser och byggnader som kan fungera som landmärken i Ulleråker är den gamla Hospital byggnaden, Lindparken och Centrala torget.

Vad tar vi med oss

Bostadshusen är de största barriärerna. Förskolans områdesgräns och dagvattendammarnas utformning är ett hinder för framkomligheten. Något vi ville undersöka vidare var huruvida vägarna kan ha en negativ påverka på en möjlig spridningsväg genom stråket.

Figur 24: Visar en karta över den lynchinspirerade analysen där; Vegetation, landmärken, stråk, kvarter, barriärer och noder markeras.

GESTALTNING

SWOT-analys

I det här avsnittet presenteras en analys som utgår ifrån Uppsala kommuns planprogram och strukturplan, samt platsbesöket i södra Ulleråker.

Interna	<div>STYRKOR</div> <div><u>Sociala</u> -Ett öppet dagvattensystem kan bidra till rekreativa värden. -Många människor kommer bo, arbeta och gå i skola i området, därmed använda stråket. -Koppla samman stråket till närliggande vandringsleder. <u>Ekologiska</u> -Kan fungera som en spridningsväg. -Omhändertagande av dagvatten från södra Ulleråker. -Befintliga större träd av värde att bevara. <u>Estetiska</u> -Strategiskt läge som entrézon till Ulleråker -Områdets placering ger möjlighet att koppla samman stad och de öppna åkrarna och kan fungera som en övergångszon.</div>	<div>SVAGHETER</div> <div><u>Sociala</u> -Vägar som korsar området blir barriärer i stråket. -Förskola i nära anslutning till dagvattenhantering kan förorsaka olyckor. -En hög exploateringsgrad, leder till hög användning av stråket, vilket kan resultera i högt slitage. -Många funktioner som ska rymmas på en begränsad yta. <u>Ekologiska</u> -Placering av husen gör att parkstråket på flera ställen blir för smalt för vegetation och dagvattenhantering. <u>Estetiska</u> -Det finns en risk att dagvatten bidrar till negativa effekter som alger, lukt och skräp.</div>
	<div>MÖJLIGHETER</div> <div><u>Sociala</u> -Strategiskt läge med närhet till centrumverksamhet och kollektivtrafik. -De öppna fälten mot söder skapar ett bra solläge och siktlinjer. <u>Ekologiska</u> -Direkt anslutning till närliggande grönområden. <u>Estetiska</u> -Ulleråkers entré från söder, kan locka människor till att besöka stråket och Ulleråker. - Omkringliggande skog och åkermark ger möjlighet att låna in landskapet i form av vyer.</div>	<div>HOT</div> <div><u>Sociala</u> -Buller från omkringliggande vägar, främst Dag Hammarskjölds väg. -Ytterligare exploatering av södra staden kan öka trafiken på omkringliggande vägar. <u>Ekologiska</u> -Förändringar i klimatet bidrar till mer extrema väderförhållanden. -Förtätningen i Uppsala leder till färre grönområden och en högre belastning på befintlig grönstruktur. <u>Estetiska</u> -Framtida bebyggelse på de omkringliggande fälten förändrar platsens karaktär.</div>

Vad tar vi med oss

Ta vara på fördelarna med ett öppet dagvattensystem. De omkringliggande grönområden kan fungera som en länk genom att både koppla samman vandringslederna och gestalta för en möjlig spridningsväg. Det finns befintliga gamla träd som kan bevaras för att främja spridning av hotade arter, samt som delvis bibehåller platsens befintliga karaktär.

En utmaning är att inte se de korsande vägarna som barriärer utan att försöka integrera dem i parkstråket. Det faktum att det är många funktioner som ska rymmas på en begränsad yta bör undersökas vidare.

GESTALTNING

Program

Utifrån de genomförda analyserna, Uppsala kommuns planprogram (2016b) och Thompsons teorier (1999), har följande programpunkter formulerats:

Sociala

- Ett parkstråk för gång- och cykeltrafik med integrerade ytor för aktiviteter, vistelse, rekreation.
- Ett parkstråk där det södervända läget tillvaratas för att skapa vistelseytor med mikroklimat.
- Ett parkstråk som främjar möten mellan människor.
- Ett parkstråk som upplevs tryggt att vistas i.

Ekologiska

- Ett grönt parkstråk som stärker sambandet mellan de intilliggande naturområdena och fungerar som en spridningsväg för arter som observerats i området.
- Ett parkstråk där dagvattenhantering är integrerad i gestaltningen.
- Ett parkstråk som ökar medvetenheten och förståelsen för dagvattenhantering, samt de hotade arter som lever i området.

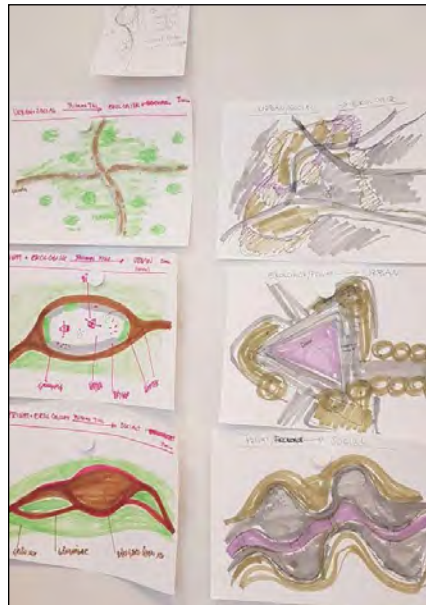
Estetiska

- Ett parkstråk där stad och land möts och integreras.
- Ett parkstråk som fungerar som ett entrémotiv till Ulleråker.
- Ett sammanhållet parkstråk med tydlig identitet och orienterbarhet.

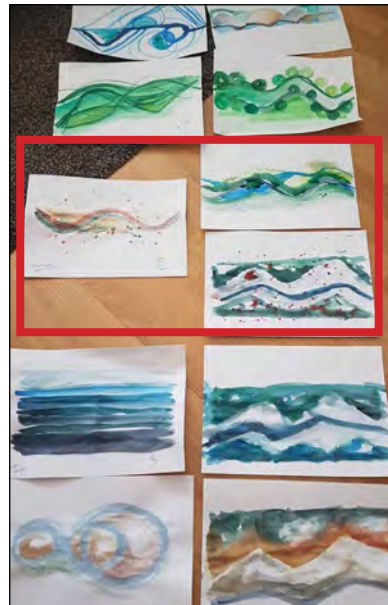

GESTALTNING

Figur 28: Visar steg 9 - Åtta idéer

Efter att ha skissat på extremerna placerade vi alla skisser på en whiteboardtavla för att sedan analysera och diskutera de olika förslagen. En av idéerna valdes ut för att arbeta vidare med.

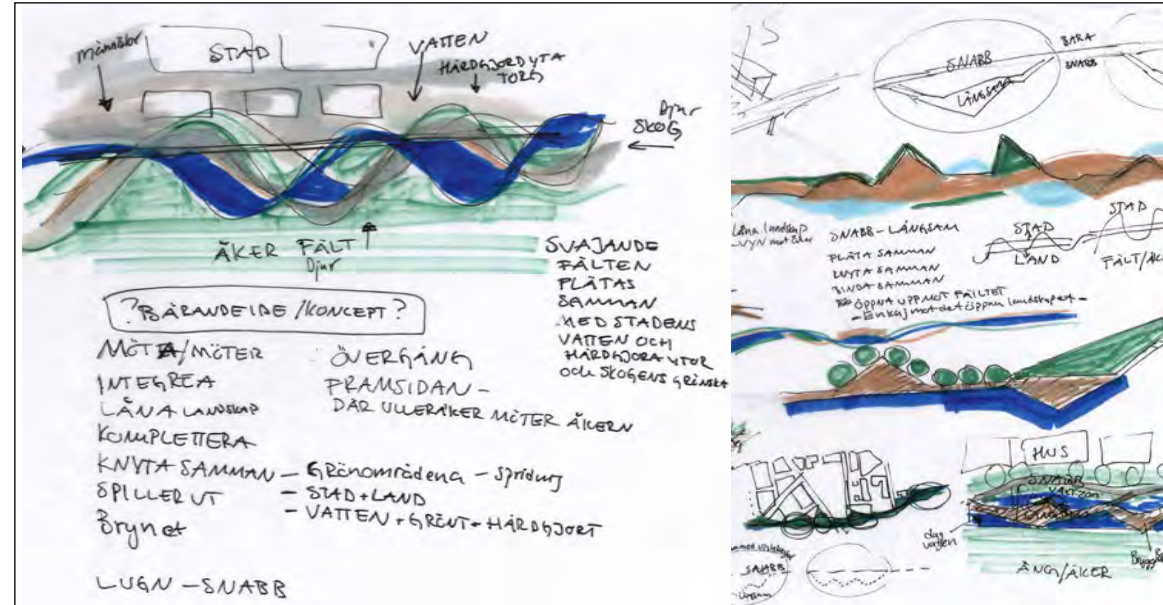
Figur 29: Visar steg 15 - Sex idéer

Nästa steg i processen blev att testa den utvalda idén med akvarell. Vi skrev ner ord som vi ville testa idén med.

Ord: Känsla, form, färg, möten och funktion.

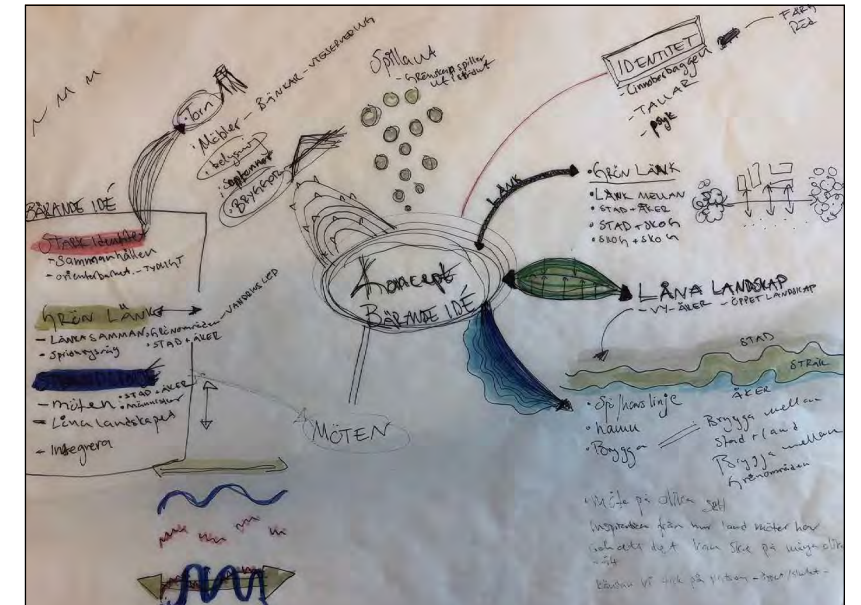
Därefter plockade vi ut de skisser som kändes mest intressanta för att göra mer platsspecifika skisser, de markeras med en röd ruta.

Vi beslutade att arbeta vidare med idéer om att behysa Cinnoberbaggen och dess röda färg.

Figur 30: Visar steg 17 - Fyra idéer

I steg 17 gjorde vi mer platsspecifika skisser utifrån akvarellskisserna som valdes ut i steg 15. Vi testade idén ytterligare genom att fundera kring och skriva ner ord som förklarade vad stråket skulle förmedla och på så sätt komma fram till en bärande idé/koncept.

Figur 31: Visar steg 20 - Slutlig produkt, koncept

Till sist sammanställde vi skisser och ord i en illustration som visar det konceptet gestaltningen baseras på.

Stark identitet: Handlar om att med hjälp av Cinnoberbaggens röda färg kunna skapa orienterbarhet och en sammanhållen känsla genom hela parkstråket.

Grön länk: Syftar till att gynna olika arters spridningsväg då stråket får fungera som en grön länk mellan de omkringliggande grönområdena. Det ska även fungera som en länk mellan de två vandringslederna i öst och väst. Grön länk är också länken mellan staden och åkern.

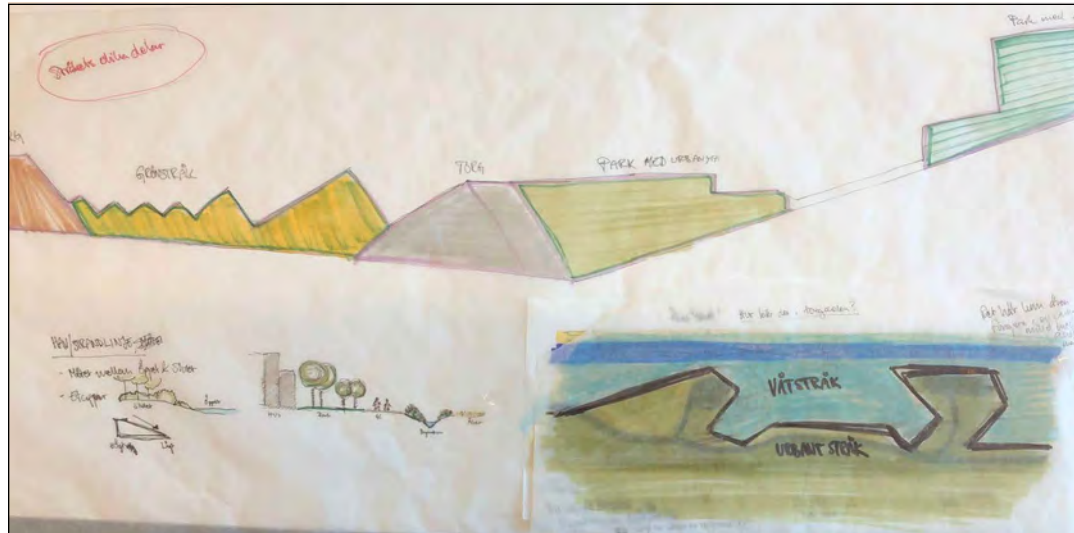
Möten: Grundar sig i känslan vi fick när vi besökte och promenerade genom det tänkte stråket. Funderingar kring hur vi skulle ta tillvara de öppna ryterna mot åkern och låna in dem i parken och även integrera en öppen dagvattenlösning. Tankar som uppstod var även hur möten mellan människor, stad och åker skulle kunna skapas eller se ut.

GESTALTNING

Figur 34: Visar steg 5 - Rumsindelning

I steg 5 undersöktes om stråket kunde delas in i karaktärsområden. Vid undersökningen analyserades platsbesök, planprogram och strukturplan för att utvärdera lämplig rumsindelning. Fem områden identifierades med olika karaktärer vilket gav rummen; Entrétorget, Gröna stråket, Torget, Park torget och Skogsglantan.

Figur 36: Visar steg 11 - En samlad idé

Efter mycket skissande fram och tillbaka var grundidén för gestaltningen klar. Vi började fundera kring hur gestaltningen skulle kommuniceras och vad vi ville visa med perspektivbilder. Vi reflekterade även kring vilka platser som behövde förtydligas med sektioner.

Figur 35: Visar steg 6 - Inspirationsletande

Därefter letade vi inspiration till de olika rummen på olika bildsökningssidor. Vi ställde frågor till oss själva som till exempel:

Hur kan ett grönt stråk se ut?
Vilka funktioner bör skogsglantan ha?
Hur kan vi skapa ett aktivt torg?

Sedan sparade vi bilderna i fem olika mappar som vi sedan tillsammans gick igenom och diskuterade varför vi hade valt dem. Vi skrev också ner vilka karaktärer och funktioner vi ville att de olika rummen skulle ha.

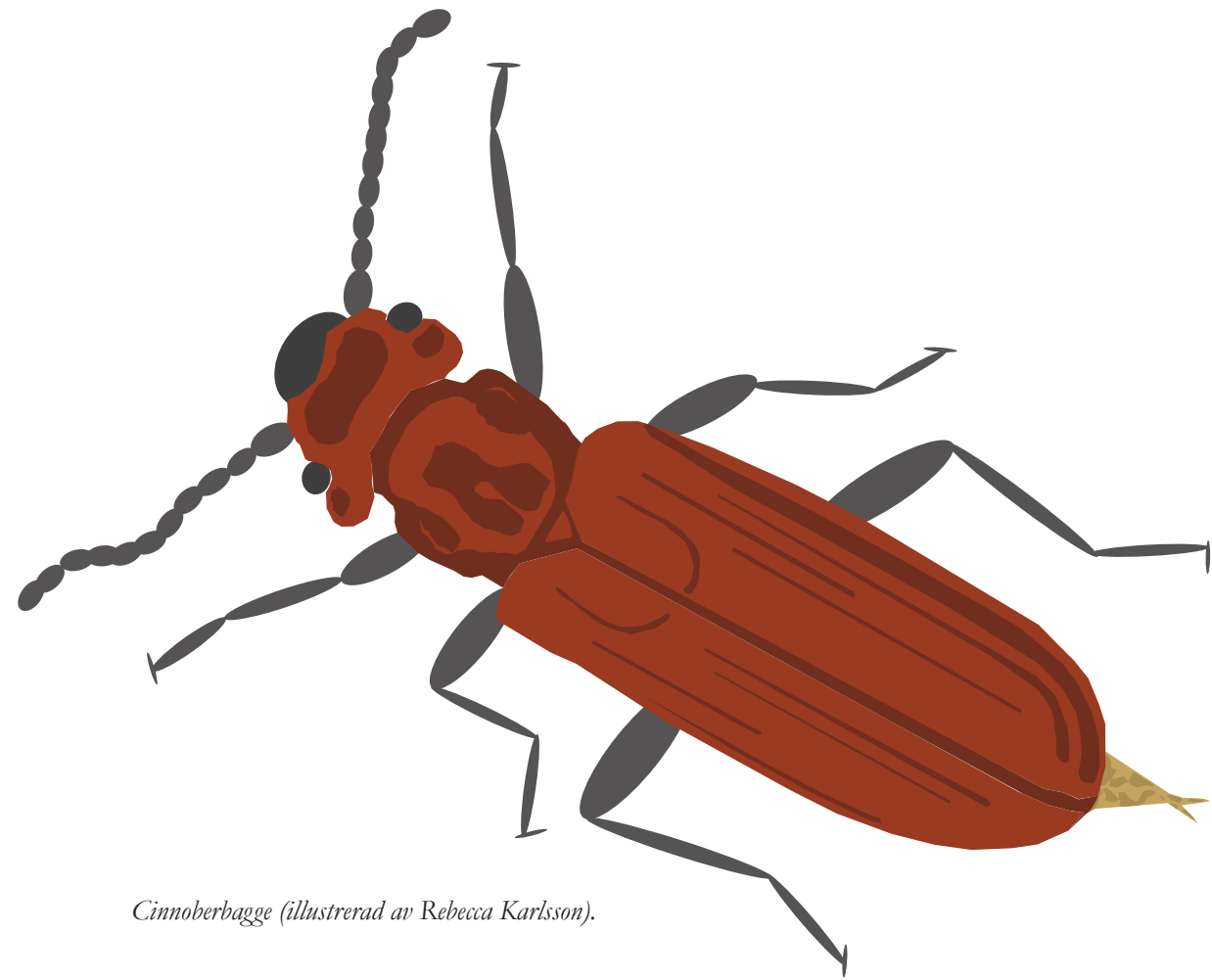
GESTALTNING

Arter i stråket

I den här delen redovisas sju hotade arter i Ulleråker från Upplands stiftelsens (2013) inventering, som valdes ut att gynnas i Parkbyggan. I detta avsnitt redovisas även växtvalen i dagvattenkanalen.

Hotade insekter och svampar

I tabellen som följer presenteras vilka arter som vi i gestaltningen av parkstråket valde att fokusera på och vilken hotkategori de tillhör. Den visar även vilken naturlig levnadsmiljö arterna hittats i och hur vi utifrån det valde vilka träd som bör planteras och bevaras i Parkbyggan.

Cinnoberbagge (illustrerad av Rebecca Karlsson).

Fjärilar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hot-kategori	Fyndplats/Levnadsmiljö	Växter i Parkbyggan
Favonius quercus	eksnabbvinge	ma	skogsek, kan även leva på turkisk ek och bergek (Artfakta, 2015))	Bevarade: skogsekar. Nyplanterade: skogsekar, Turkisk ek, och bergek
Hesperia comma	silversmygare	NT	fårsvingel, rödsvingel, borsttåtel, engelskt rajgräs	Nyplanterade: Fårsvingel, rödsvingel, borsttåtel, engelskt rajgräs

Skalbaggar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hot-kategori	Fyndplats/Levnadsmiljö	Växter i Parkbyggan
Bupretis octoguttata	åttafläckig praktbagge	ma	solexponerad tall	Bevarade: tall Nyplanterade: svart tall
Cucujus cinnabernius	cinnorberbagge	EN, A , P	död ved av tall, gamla lövträd som asp	Bevarade: tall och asp Nyplanterade: svart tall
Northorina muricata	reliktböck	NT	solexponerad tall	Bevarade: tall Nyplanterade: svart tall

Svampar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hot-kategori	Fyndplats/Levnadsmiljö	Växter i Parkbyggan
Irpicondon pendulus	vintertagging	NT	döda grenar på levande tall	Bevarade: tall Nyplanterade: svart tall
Meruliopsis taxicola	blodticka	s	tall	Bevarade: tall Nyplanterade: svart tall

Teckenförklaring

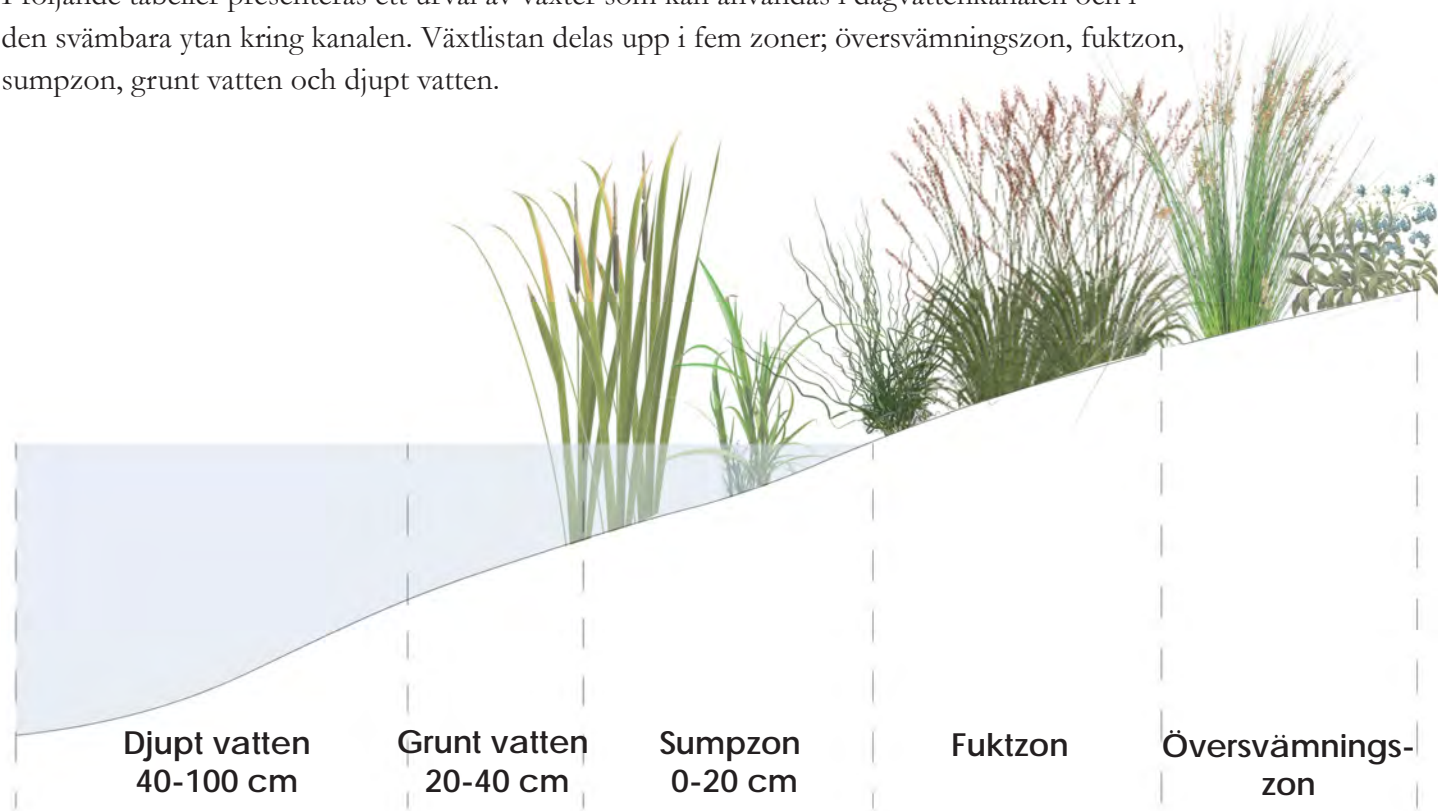
- ma = Arten är naturvårdsintressant
- A = Arten ingår i EU:s habitat- och artdirektiv
- P = Det finns ett åtgärdsprogram för den hotade arten
- s = Arten är en signalart
- NT = Nära hotad (near threatened) enligt rödlistan 2010
- EN = Starkt hotad (endangered) enligt rödlistan 2010

(Upplandsstiftelsen 2013)

GESTALTNING

Vegetation i dagvattenkanalen

I följande tabeller presenteras ett urval av växter som kan användas i dagvattenkanalen och i den svämbara ytan kring kanalen. Växtlistan delas upp i fem zoner; översvämningszon, fuktzon, sumpzon, grunt vatten och djupt vatten.

Figur 37: En illustration inspirerad av Veg Tech (2018) som visar hur dagvattenkanalen kan delas upp i olika zoner (illustrerad av Lisa Kullander).

Översvämningszon

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd (cm)	Färg	Bloming	Anmärkning
Anemone tomentosa	silvrig höstanemon	80-100	rosa	aug-okt	
Aster tripolium	strandaster	40-60	lila	juli-sep	Salttålig
Astilboides tabularis	parasollblad	100-110	vit	juli	
Bistorta affinis	bergormrot	60-80	rosa	jun-aug	
Eutrochium maculatum ‘Album’	rosenflockel vit	150-200	vit	aug-sep	
Eutrochium maculatum ‘Riesenshirm’	rosenflockel violett	150-200	lila	aug-sep	
Filipendula ulmaria	älggräs	50-150	vit	jun-aug	
Geranium sylvaticum	midsommar-blomster	50	lila	jun-juli	
Kalimeris incisa	fjäderaster	70-90	vit	juli-sep	
Molinia caerulea	blåtåtel	40-150	blå-grön (gräs)	jul-aug	
Onoclea sensibilis	pärlbräken	30-50	grön (bräken)		Höstfärg

Fuktzon

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd (cm)	Färg	Bloming	Anmärkning
Achillea ptarmica	nysört	30-60	vit	jul- aug	
Angelica sylvestris	strätta	100-200	vit/rosa	juli-aug	
Aster tripolium	strandaster	40-60	lila	juli-sep	Salttålig
Molinia caerulea	blåtåtel	40-150	blå-grön (gräs)	juli-aug	
Juncus effusus	veketåg	40-120	grön (tågväxt)	juni-aug	Vattenrenande
Juncus conglomeratus	knapptåg	30-120	blå-grön (tåg-växt)	juni-juli	Vattenrenande
Myosotis scorpioides	äkta förgätmigej	10-50	blå	juli-aug	Vattenrenande

GESTALTNING

Sumpzon

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd (cm)	Färg	Bloming	Anmärkning
Carex acuta	vasstarr	30-20	mörkgrön (halvgräs)	juni-juli	Vattenrenande
Phalaris arundinacea	rörflen	70-200	gul-grön (gräs)	juni-juli	Vattenrenande, bestånds-bildande
Schoenoplectus lacustris	säv	100-300	grön (halvgräs)	juni-juli	Vattenrenande, bestånds-bildande

Grunt vatten

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd (cm)	Färg	Bloming	Anmärkning
Alisma plantago-aquatica	svalting	20-100	vit	juni-sep	Vattenrenande
Iris pseudacorus	svärdsilja	50-120	gul	juni-juli	Vattenrenande, bestånds-bildande
Lythrum salicaria	fackelblomster	60-120	rosa	jul-aug	
Phragmites australis	bladvass	100-400	grön (gräs)	aug-sep	Vattenrenande
Scirpus sylvaticus	skogssäv	100-300	grön (halvgräs)	juni-juli	Vattenrenande
Schoenoplectus lacustris	säv	100-300	grön (halvgräs)	juni-juli	Vattenrenande, bestånds-bildande

Djupt vatten

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Höjd (cm)	Färg	Bloming	Anmärkning
Persicaria amphibia	vattenpilört	20-100	rosa	juli-sep	Bestånds-bildare, vatten-renande Bestånds-bildare, vatten-renande
Phragmites australis	bladvass	100-400	grön (gräs)	aug-sep	Vattenrenande
Schoenoplectus tabernaemontani	bläsäv	50-200	blå-grön (halvgräs)	juni-aug	Salttålig

GESTALTNING

Parkbryggan

I det här avsnittet tog vi hjälp av de trivalenta aspekterna för att utvärdera gestaltningen av parkstråket. Det gjordes genom att svara på följande frågor.

Sociala	
1. Vilka funktioner finns och för vem?	Gång- och cykelstråk, rekreationsstråk, vistelseytor med olika typer av sittmöjligheter, uteservering, gräsytor för picknick, studsmattor, utsiktstorn, spridningsväg och dagvattenrening. För människor som bor eller arbetar i närheten, som passerar eller som kommer för att uppleva parken.
2. Hur är platsen gestaltad för att upplevas säker och trygg?	Med belysningsmaster, lekfull belysning, integrerad belysning i vegetation och möbler upplevs stråket tryggt på kvällstid. Den svämbara ytan kring dagvattenkanalen är försedd med perenner och gräs för att skärma av och reducera fallrisken.
3. Har det förts någon dialog med de boende i området under gestaltning- och planerings-processen?	Vi fann inget material som tyder på att det genomförts en medborgardialog i södra Ulleråker än och därför har vi inte kunnat utgå från det i gestaltningen.
4. Hur är platsen utformad för att ta hänsyn till att området/utemiljön kan komma att förändras över tid?	Växterna i parken har olika årstidskvaliteter för att besökaren ska kunna uppleva något under hela året. Markmaterial och möbler består till stor del av slitstarka material som sten och stål för att reducera slitage. Planteringarna och dagvattenkanalen samt träspängerna och trädäcken kommer kräva en hög skötselnivå.

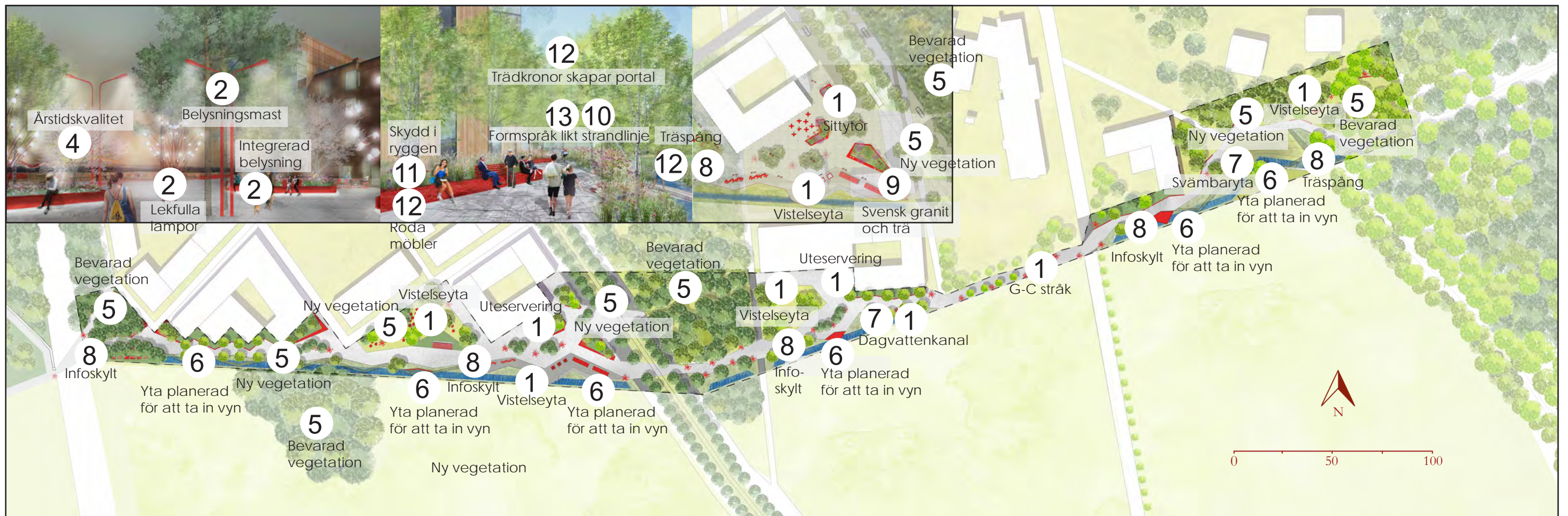
Ekologiska

5. Hur är det planerat för att främja biologisk mångfald?	Parken är planerad så att den ska gynna arter som lever i närheten och som ska kunna sprida sig där. Det görs genom att bevara och plantera nya träd som gynnar arterna. Exempel på träd är ek och tall. Dagvattenkanalen som rinner längs stråket blir livsmiljö för många arter. Perennplanteringarna och översvämningsytorna består av många olika arter bland annat arter som gynnar fjärilen silversmygare.
6. Hur är det gestaltat för att ta hänsyn till platsens specifika förutsättningar?	På de ställen där det är möjligt är skogspartier eller träd bevarade. Parken är planerad för att ta in det omkringliggande landskapet i form av vyer.
7. Hur är platsen planerad för att hushålla med och återanvända naturens resurser?	Parkstråket är utformat med en dagvattenkanal och översvämningsyta för att klara av att rena dagvatten från stora delar av Ulleråker och kunna ta emot ett 10 års regn. På de ställen där människor vistas placeras återvinningsstationer ut.
8. Hur är det planerat för att öka biologisk medvetenhet och förståelse?	På utvalda ställen längs stråket, placeras informationsskyltar ut, som förklarar hur vattnet i dagvattenkanalen renas. Skyltarna berör även vilka arter som kan sprida sig i stråket och vilka träd de lever på. Dagvattenkanalen i sig självt kan även bidra till en större medvetenhet kring hanteringen av dagvatten. Träspången som går längs med kanalen gör det möjligt att komma nära vattnet och växterna. Utsiktstornen förses med informationsskyltar och bilder, här kan även besökaren få översikt över parken och Ultunafälten.
9. Har det tagits hänsyn till hållbarhet i materialvalet?	De material som används i parken är om möjligt producerade i Sverige och ska till stor del gå att återvinna. Bland annat svensk sten, trä och stål. Växterna bör beställas från svenska handelsträdgårdar.

Estetiska

10. Har platsen något unikt uttryck eller känsla som det tagits hänsyn till?	När vi besökte platsen första gången fick vi känslan av att gå längs en strandlinje och blicka ut över havet. Detta är något som vi tog med oss i gestaltningen av parken.
11. Går det att identifiera något i gestaltningen som visar på arkitektens mänskliga instinkt när det kommer till säkerhet och bevarande?	Där sittplatser är placerade är det i de flesta fall en plantering som ger skydd i ryggen. Det stora trädäcket på torget är försett med ett räcke för att besökaren inte ska falla ner i dagvattenkanalen. Dagvattenkanalen har även staket vid nära anslutning till en förskola. Hela stråket har försetts med belysning för att stärka säkerheten på natten.
12. Hur är balansen mellan mystik, sammanhängande, läsbarhet och komplexitet? Exempel: För mycket mystik kan upplevas skrämmande och för lite mystik ger ett enformigt intryck.	Mystiken i stråket skapas av en stor variation i sluten och öppenhet, på vissa ställen är träd planterade så att det bildas portaler för att få besökaren att vilja utforska vad som döljer sig längre fram. Träspången över dagvattenkanalen är också ett sätt att få besökaren att bli nyfiken på att utforska mer. För att inte mystiken ska kännas skrämmande har stråket även öppna delar som gör att besökaren får en överblickbarhet. Vegetationen i stråket består till stor del av skir karaktär vilket ökar överskådligheten. De röda möblerna följer besökaren längs hela stråket för att öka läsbarheten och skapa ett sammanhängande stråk. Planteringsytorna består av många olika arter med hög detaljrikedom vilket ger platsen komplexitet som besökaren kan undersöka närmare.
13. Används något speciellt formspråk på platsen? Exempel: Symetri, geometri och organiskt.	Stråkets form är inspirerad av en sandlinje med en oregelbunden och organisk form. En viss symmetri återfinns i trådrader annars dominerar formspråket av osymmetriska former.

Figur 38: Visar hur de trivalenta värdena från frågorna 1-13 är kopplade till gestaltningen av Parkebryggan.

DISKUSSION

I det här avsnittet förs en diskussion om huruvida gestaltningen svarar på syftet med arbetet. Därpå följer en reflektion kring kommunens planprogram och en metoddiskussion. Avslutningsvis presenteras en reflektion kring vårt samarbete samt förslag på nya frågeställningar.

Parkbryggan

Syftet är att gestalta ett parkstråk för ekologisk spridning, rekreation, vistelse och aktivitet, som samtidigt har ett hållbart dagvattensystem.

Rekreation och estetik

Rekreation kan enligt Boverket (2017) ha varierad betydelse för olika personer, det kan till exempel vara att finna rofylldhet, få en naturupplevelse, umgås eller promenera. Det är alltså svårt att veta om vår gestaltning skulle uppfylla varje besökares krav för rekreation men parkbryggan svarar till många av de behov som Boverket (2017) benämner som faktorer för rekreation.

Den första faktorn, som enligt Boverket (2017) gör att människor väljer att använda en plats för rekreation, är att platsen upplevs spännande. Parkbryggan är utformad för att erbjuda besökaren möjlighet att ta olika vägar genom stråket; en större väg för att ta sig fram snabbt eller en mer avskild spång som löper över dagvattenkanelen. Det kan upplevas spännande att få utforska olika delar av parken och komma nära dagvattenkanalen och växterna.

Den andra faktorn är enligt Boverket (2017) att en plats ska vara intressant. Vi tolkar det som att det ska finnas något som fångar besökarens intresse och som gör att personen väljer att stanna kvar på platsen. Därför finns det i parkstråket informationsskyltar utplacerade vilket kan skapa engagemang och förståelse för de arter som lever i närheten och för betydelsen av

dagvattenhantering, på så vis även skapa intresse. Enligt Thompson (1999) bryr sig människor mer om sin omgivning om de har förståelse för den och det gör även att människor blir mer intresserade av att besöka platsen. Ett annat sätt att väcka intresse är enligt Thompson(1999) att ge besökaren något att uppleva på håll och på så vis skapa en vilja att upptäcka vad som finns längre fram. Parkbryggans röda möbler och utkikstorn med varierande uttryck och funktion är ett sätt att skapa denna vilja att upptäcka stråket och skapa ett intresse som gör att besökaren väljer att återkomma.

Den tredje faktorn som Boverket (2017) tar upp är att människor använder en plats mer om den är estetiskt tilltalande. Något som Thompson (1999) tar upp som en viktigt estetisk faktor vid gestaltning är de unika uttryck som finns på platsen. Vid utformningen av Parkbryggan tog vi vara på den omkringliggande naturen genom att låna in Ultunafältet i form av vyer. Detta gjorde vi genom att lämna ytan mellan stråket och fältet relativt öppen, men på ställen låta vegetation gå upp högre än ögonnivå för att skapa en rumslik variation.

I utformningen av parken fokuserade vi på att skapa en balans mellan mystik, läsbarhet, komplexitet och att hänga samman som Thompson (1999) menar är viktigt för att besökaren ska uppskatta en plats. För att skapa mystik valde vi att planera in trädportaler och planteringar som skärmar av och skapar rumsligheter, vilket gör att besökaren får något att upptäcka. Enligt Thompson (1999) kan för mycket mystik upplevas obehaglig och därför kompletterade vi med generösa gångvägar och större öppna ytor som gör det lätt för besökaren att läsa platsen. Komplexiteten i gestaltningen är, menar Thompson (1990), är sätt få människor att stanna kvar på en plats genom att ge dem många intryck att ta in. För många intryck kan dock skapa förvirring, menar han, därför bör det finnas något i gestaltningen som får det att hänga samman och som besökaren kan känna igen. Parkstråket har en rik variation av växter i planteringsytorna

och på så vis skapas en komplexitet som ger besökaren detaljer att lägga märket till under alla årstider. För att knyta samman stråket får bänkar och annan utrustning en röd färg, vilket bidrar till att stråket upplevs sammanhängande och att besökaren lätt kan känna igen sig.

Något vi diskuterade under gestaltningsprocessen var risken att den röda färgen skulle ta över för mycket och upplevas enförmig. För att undvika detta och skapa variation, återkommer den röda färgen i olika uttryck som i möbler, belysning och utsiktstorn. Genom att bryta av de röda elementen med en grå och enkel markbeläggning, inges lugn åt stråket. Sammantaget prioriterade vi den röda färgens positiva egenskaper som att skapa ett sammanhängande stråk med en stark identitet, framför risken att den röda färgen kan upplevas ta över.

Den sista faktorn Boverket (2013) tar upp är att människor tenderar att använda en plats mer om den erbjuder flera olika möjligheter. Det finns i parkstråket en variation av vistelseytor som ger möjlighet till socialt umgänge eller sitta mer privat. Gestaltningen skapar även en koppling mellan de stigar i grönområdena som gränsar till parken och gör det enkelt för människor att komma ut i naturen.

Dagvattenhantering

Dagvattenkanalen i parkstråket är en sammanslagning av de tre dammar som Uppsala Kommun (2015b) planerat för. Formen på kanalen möjliggör att besöken kan uppleva vatten i nästan hela parken. Detta ger ett mervärde till parkstråket då det enligt Movium (2013) kan påverka människors hälsa positivt att promenera i närheten av synligt vatten. De positiva hälsoeffekterna samt att det minskar risken för algblooming, som Stahre (2004) skriver om, är argument vi utgick ifrån när vi tog beslutet att det ska tillföras vatten i dagvattenkanalen. Argument mot detta skulle kunna vara att det inte är ekonomiskt försvarbart att pumpa dit vatten. Parkbryggan

DISKUSSION

kommer, enligt Uppsala kommun (2016b), att fylla en viktigt funktion som vistelseyta, rekreatiionsstråk och yta för dagvattenhantering.

Dagvattenkanalen i stråket är dimensionerad för 10-årsregn, vilket är baserat på Uppsala Kommuns (2016a) beräkningar. Om stråket i framtiden utsätts för större regnmängder finns det risk för översvämningar då systemet inte kan hantera det. För att kunna planera för större regnmängder krävs en bredare översvämningsyta, vilket ger en minskad yta för gång- och cykelstråket samt vistelseytorna. Då bristen på plats redan var en faktor vi brottats med i gestaltningen prioriterades en större översvämningsyta bort.

Spridningsväg

Gestaltningen av parkstråket riktar sig till att gynna sju arter som lever i Ulleråkersområdet. Vi fick rådet av Erik Öckinger¹, att endast fokusera på att skapa en spridningsväg för ett fåtal arter, då det är svårt att tillgodose många arters behov på en så begränsad yta. Enligt Öckinger¹ behöver inte en spridningsväg vara ett helt sammanhängande stråk utan att i regel räcker med att det finns lite större ytor av det habitat som arterna lever i för att de ska kunna sprida sig över ett område. Hur långt avståndet är mellan dessa habitat har enligt Öckinger¹ inte särskilt stor betydelse på en så liten yta som parkstråket område. Reliktbocken, till exempel, lever enligt Upplandsstiftelsen (2013) på gamla solbelysta tallar och det krävs därför ett större bestånd av bevarade tallar i ett soligt läge för att den ska kunna sprida sig. Utav de sju arter som vi valde att fokusera på lever fem på gamla tallar, en art lever på ek och en på olika typer av gräs. I utformningen av stråket låg fokus därför på att bevara större partier av befintlig skog som domineras av gamla tallar och ekar samt att plantera nya träd och gräs som dessa arter kan leva på i framtiden. I analyserna av parkstråket belyses bilvägarna som barriärer, vi undersökte därför om de korsande vägarna kan påverka arternas förmåga att sprida sig. Men Öckinger¹ menar att

bilvägarna, i detta fall, inte påverkar spridningsförmågan hos de arter som förflyttar sig i luften. Samtliga arter vi fokuserat på i Parkbryggan sprider sig genom luften och därför bör inte vägarna var något hinder. Öckinger förklarar vidare att det mer troligt påverkar större djur som rör sig på marken. Dessa kunde vi däremot inte prioritera då vi hade begränsad yta att gestalta och vi valde därmed att tillgodose människors förmåga att kunna röra sig genom stråket. Ett annat argument som talade för att inte gynna större djur i stråket är de kommer enligt Öckinger¹ delvis kunna passera stråket via åkern.

Uppsala Kommuns planprogram

Uppsala Kommun (2016b) skriver i sitt planprogram för Ulleråker att de önskar att området Parkbryggan ska innehålla många olika funktioner. Kommunen menar att det exempelvis ska fungera som spridningsväg, vara en plats för dagvattenhantering, vistelseyta för människor samt ett gång - och cykelstråk. Efter en granskning av strukturplanen för Ulleråker ställde vi oss frågande till hur kommunen tänk uppnå dessa funktioner. I Strukturplanen (2017a) upplevde vi det svårt att utläsa att det överhuvudtaget planeras för ett parkstråk i södra Ulleråker. På flera ställen är byggnader placerade ett fåtal meter ifrån Ulleråkers områdesgräns och förskolans inhägnade områdesgräns gör det omöjlig att ta sig förbi utan att gå ut på åkern. Det betyder att strukturplanen (2017a) inte möjliggör ett sammanhängande gång- och cykelstråk genom Parkbryggan och att det på flera ställen är så smalt att det skulle bli svårt att mötas. På de större ytor som skulle kunna användas till vistelseytor är det i strukturplanen (2017a) planerat för dagvattendammar som vid större regn kan svämma upp hela ytan. Vi upplevde det svårt att förstå var i Parkbryggan kommunen planerat för vistelse. Samtidigt menar Uppsala kommun (2016b) att Parkbryggan är en unik plats som kommer bli viktig för de boende i ett tättbebyggt Ulleråker. För att möjliggöra för vistelseytor och ett gång-och cykelstråk, omgestaltas de tre dagvattendammarna till en dagvattenkanal som löper

längs stråket, förskolans områdesgräns flyttas och bostadshusen form ändras.

Vi valde att gestalta Parkbryggan innanför Uppsala kommuns områdesgräns för Ulleråker och tog inte Ultunafältet i anspråk. Vår gestaltning av Parkbyggan är en av flera tänkbara lösningar. Hade vi istället valt att gestalta på fältet hade parken fått ett annat uttryck. Det hade möjliggjort för större vistelseytor och mer plats för dagvattenhantering. Vi hade inte någon kändedom om huruvida kommunen har planer på att köpa delar av Ultunafältet av SLU. Beslutet om att förhålla oss till kommunens aktuella planer gav ett mer realistiskt förslag. För vidare arbete med Parkbryggans gestaltning kan en alternativ urformning undersökas, där parken tar fältet i anspråk.

Trivalent design och idégenerering

Tidigt i processen formulerade vi frågor genom att tolka Thompsons (1999) teori Trivalent design. Dessa frågor har vi därefter använt under arbetets gång för att säkerställa att vi i gestaltningen har fått en balans mellan de sociala, ekologiska och estetiska aspekterna. I vissa situationer blev det svårt att besvara frågorna. Till exempel; *Går det att identifiera något i gestaltningen som visar på arkitektens mänskliga instinkt när det kommer till säkerhet och bevarande? Exempel på det kan vara skydd i ryggen, räcken och belysning.* Thompson (1999) menar att mänsklig instinkt kan påverka hur designern väljer att utforma en plats. Vi fann det svårt att svara på om det är instinkten som har påverkat oss eller det faktum att vår utbildning lär oss att människor uppskattar skydd i ryggen och att belysning gör att det upplevs säkrare. Däremot hjälpte Thompson (1999) oss att kritiskt granska vår gestaltning och undersöka om säkerhetsaspekter återfinns i gestaltningen och på vilket sätt det kan ge sig uttryck. Att först tolka Thompson (1999) och sedan formulera frågor var ibland problematiskt då det var svårt att översätta resonemang till frågor som ska vara av samma

¹Erik Öckinger, SLU, samtal den 22 februari 2018

DISKUSSION

innebörd. Vi själva vet vad för information som finns bakom frågorna och hur de ska tolkas och besvaras, men om någon utifrån skulle använda sig frågorna är det troligt att andra slutsatser och tolkningar skulle göras.

För vidare arbete med Parkbyggan bör säkerhet vid dagvattenkanalen och tillgänglighet vid utsiktstornen utredas ytterligare.

I idégenereringen utgick vi från två modeller ”Overall, the design process must converge” och ”Four stage design process” som hjälpte oss att generera idéer och utveckla den kreativa processen, men också utvärdera och diskutera de idéer som uppstod. Genom att utgå från dessa modeller i skissarbetet kunde vi utveckla och prova idéer för att slutligen finna en lösning.

I modellen “Overall, the design process must converge” (Dubberly 2004, p. 25) är principen att generera många ideér och sedan successivt smalna av till den slutliga produkten. Genom att följa denna modell utmanades vi till att producera flera olika skisser även om vi förutspådde att de inte skulle ge oss något. Det som vi brottades med i denna del var att motivera oss till att fortsätta skissa och testa nya vägar trots att vi tyckte oss ha hittat en bra lösning. Det var speciellt svårt när båda två var överens om en viss lösning var bra. Då hjälpte modellen oss att testa lösningen ytterligare genom att skissa på nya idéer och på så sätt se för- och nackdelarna tydligare.

Det svåraste steget blev sedan att välja ut vilka idéer som skulle utvecklas vidare. Då var utvärderingssteget i ”Four stage design process” avgörande för att komma vidare. Vi argumenterade för varför en idé var bättre än en annan och det skapade en diskussion som annars hade uteblivit. Att utvärderingssteget återkom många gånger gjorde att vi konstant utmanade oss själva att tänka efter innan idéer valdes ut. Att ständigt stanna upp och diskutera gjorde att processen tog lång tid. Det är möjligt att beslut

hade kunnat fattas snabbare om några idéer valts ut utan diskussion. En snabbare process hade givit mer tid till att presentera och kommunicera gestaltningsförslaget.

Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av en Lynchinspirerad analys eftersom att det är en välkänd analysmetod och för att vi tidigare använt oss av under vår utbildningstid. Dock insåg vi under arbetets gång att den troligtvis lämpar sig bättre för ett större område. Det vi tog med oss från den Lynchinspirerade analysen var delar som också framkom i analysen av strukturplanen och planprogrammet. Därför är det troligt att vi kommit fram till samma resultat även utan den Lynchinspirerade analysen.

Samarbete

Vi har under arbetets gång arbetat tillsammans väldigt nära, vilket påverkade arbetet både positivt och negativ. En positiv aspekt med ett nära samarbete var att vi hela tiden fick motivera för varandra varför något var bättre än något annat, detta stärkte våra argument och gjorde att vi kunde känna oss mer trygga med förslaget. Att förklara tankar och idéer, utvecklade vår förmåga att kommunicera och hjälpte oss att förstå vikten av att ifrågasätta både våra egna och andras tankar och idéer. Vi har olika kunskaper och färdigheter som gjorde att vi kompletterade varandra vilket gav oss ett bra utbyte.

För att säkerställa att ingen del av arbetet bortprioriterades, delade vi upp ansvaret så att en av oss ansvarade för textdokumentet och den andra för planscherna. En fördel med det var att arbetet blev mer konsekvent och att alla delar prioriterades lika högt. Den som ansvarade för en viss del kunde då delegera ut uppgifter till den andra. På så sätt säkerställdes att allt blev genomfört och samtidigt var båda delaktiga. Det som ibland blev

problematiskt med att dela upp ansvaret var att det kunde upplevas som förvirrande att hoppa mellan arbetsuppgifter.

Att arbeta tillsammans var dock tidskrävande, då vi ständigt fick stanna upp och reflektera över våra tankar och idéer. Troligtvis hade det varit effektivare och givit ett annat resultat om vi hade arbetat mer individualistiskt. Hade vi arbetet mer på det sättet hade vi kanske nått en lösning snabbare och då kortsiktigt varit mer effektiva. Samtidigt är det möjligt att vi då hade missat idéer som aldrig diskuterats utan omotiverat valts bort.

Nya frågeställningar

Följande punkter är frågor som är av intresse att undersöka vidare.

- Hur kan olika dagvattensystem gestaltas för att fungera som en multifunktionell yta?
- Kan en hög exploateringsgrad påverka människors upplevelse av en park i denna typ av miljö?
- Hur kan vi planera för att säkerställa att hotade arter i Uppsala kan sprida sig?

REFERENSER

Boverket (2017). [Elektronisk] *Friluftsliv och rekreation*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/avslutade-uppdrag/folkhalsa-och-fysisk-aktivitet/friluftsliv-och-rekreation/> [2018-04-03]

Djurgårdsstaden.se (2016). [Elektronisk] *Fakta om Norra Djurgårdsstaden*. Tillgänglig: <http://djurgardsstaden.se/fakta-om-norra-djurgardsstaden/> [2018-05-02]

Dubberly, H. (2004) [Elektronisk] *How do you design?* Tillgänglig: <http://www.dubberly.com/articles/how-do-you-design.html> [2018-04-10]

Hay, G. J. & Castilla, G. (2006). Object-based image analysis: strengths, weaknesses, opportunities, threats (SWOT). University of Calgary. Tillgänglig: <http://www.ucalgary.ca/f3gisci/proceedings> [2018-05-01]

Jansson, M. & Olsson, T (2013). [Elektronisk] *Hela staden – argument för en grönbå stad*. Tillgänglig: <http://www.movium.slu.se/system/files/news/9265/files/argument.pdf> [2018-05-09]

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge: MIT Press

Löfsjögård, M. (2016). [Elektronisk] *Bygga i betong både miljövänligt och hållbart*. Tillgänglig: [http://www.gp.se/debatt/bygga-i-betong-bade-miljövänligt-och-hållbart-1.5531](http://www.gp.se/debatt/bygga-i-betong-bade-miljovanligt-och-hallbart-1.5531) [2018-04-10]

Pettersson, R. (2016). [Elektronisk] *Stål är ett miljövänligt material*. Tillgänglig: <https://www.kthmagazine.se/artiklar/stal-ar-ett-miljovanligt-material> [2018-04-09]

SMHI (2015). [Elektronisk] *Klimatförändringarna märks redan idag*. Tillgänglig: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatforandringarna-marks-redan-idag-1.1510> [2018-04-03]

SMHI (2017). [Elektronisk] *Sveriges klimat har blivit varmare och blötare*. Tillgänglig: <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/sveriges-klimat-har-blivit-varmare-och-blotare-1.21614> [2018-04-03]

SLU (2015). [Elektronisk] *Artfakta - artdatabanken*. Tillgänglig: <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/201121> [2018-04-04]

Svenskt vatten (2018). [Elektronisk] *Hållbar dagvattenhantering*. Tillgänglig: <http://www.svensktvatten.se/vattentjanster/rornat-och-klimat/klimat-och-dagvatten/avledning-av-spill--dran-ochdagvatten-p110/> [2018-04-03]

Stahre, P. (2004). *En långsiktigt hållbar dagvattenhantering*. Malmö: Svenskt vatten.

Stockholms stad (2015) *Norra Djurgårdsstaden visar vägen mot en hållbar framtid*. Tillgänglig: https://vaxer.stockholm.se/globalassets/omraden/stadsutvecklingsomraden/ostermalm-norra-djurgardsstaden/informationsmaterial/broschyr-och-dokument/hallbarhetsredovisning_2015_april-2016.pdf [2018-05-02]

Thompson, I. (1999). *Ecology, community and delight: sources of values in landscape architecture*. New Fetter Lane, London: E & FN Spon

Upplands stiftelsen (2013). [Elektronisk] *Naturinventering av Ulleråker i Uppsala*. Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/upsala/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/hotade-vaxter-och-djur/lanets-hotade-vaxter-och-djur/skog/brand-skog/ulleraker-naturinv130701.pdf> [2018-04-04]

Uppsala kommun (2013). [Elektronisk] *Uppsalas parker -Riktlinjer*. Tillgänglig: <https://www.upsala.se/contentassets/9da79d457d9d4914bf4fe6a4760c7302/uppсалas-parker-riktlinjer.pdf> [2018-04-03]

Uppsala kommun (2015a). [Elektronisk] *Planprogram för Ulleråker*. Tillgänglig: https://www.upsala.se/contentassets/85c419fb5fdd4e9491e6a349b56e068d/ulleraker_handling_webb.pdf [2018-04-03]

Uppsala kommun (2015b). [Elektronisk] *Ulleråker dagvattenhantering*. Uppsala kommun. Tillgänglig: <https://bygg.upsala.se/globalassets/upsala-vaxter/dokument/stadsplanering--utveckling/planerade-omraden/bostadsomraden/ulleraker/underlagsutredningar/dagvattenhantering-ulleraker-2015-05-28.pdf> [2018-04-03]

Uppsala kommun (2016a). [Elektronisk] *Ulleråker - Hållbar vattenmiljö*. Uppsala kommun. Tillgänglig: <https://www.upsala.se/contentassets/cafa814331eb484cb87f26ceb2009e4f/bilaga-2-hallbar-vattenmiljo.pdf> [2018-04-03]

Uppsala kommun (2016b). [Elektronisk] *Ulleråker - Planprogram*. Tillgänglig: https://www.upsala.se/contentassets/cafa814331eb484cb87f26ceb2009e4f/planprogram_ulleraker_webb.pdf [2018-04-03]

Uppsala kommun (2016c). [Elektronisk] *Ekologiska landskapssamband för fem habitat i och kring Uppsala stad*. Tillgänglig: <https://www.upsala.se/contentassets/f8572d718b484bada99411f673533096/op2016-underlagsrapport-ekologiska-landskapssamband-for-fem-habitat-i-och-kring-upsala-stad.pdf> [2018-06-18]

Uppsala kommun (2017). [Elektronisk] *Planbeskrivning - Detaljplan för kvarteret Vinghåsten m.fl.* Tillgänglig: https://bygg.upsala.se/globalassets/upsala-vaxter/dokument/stadsplanering--utveckling/detaljplanering/samrad_granskning/kv-vinghastan-granskning/2-planbeskrivning-inkl-granskningslista.pdf [2018-04-09]

Veg Tech (2018). [Elektronisk] *För grönnare städer*. Tillgänglig: <https://www.vegtech.se/vattenmiljoer/> [2018-04-10]

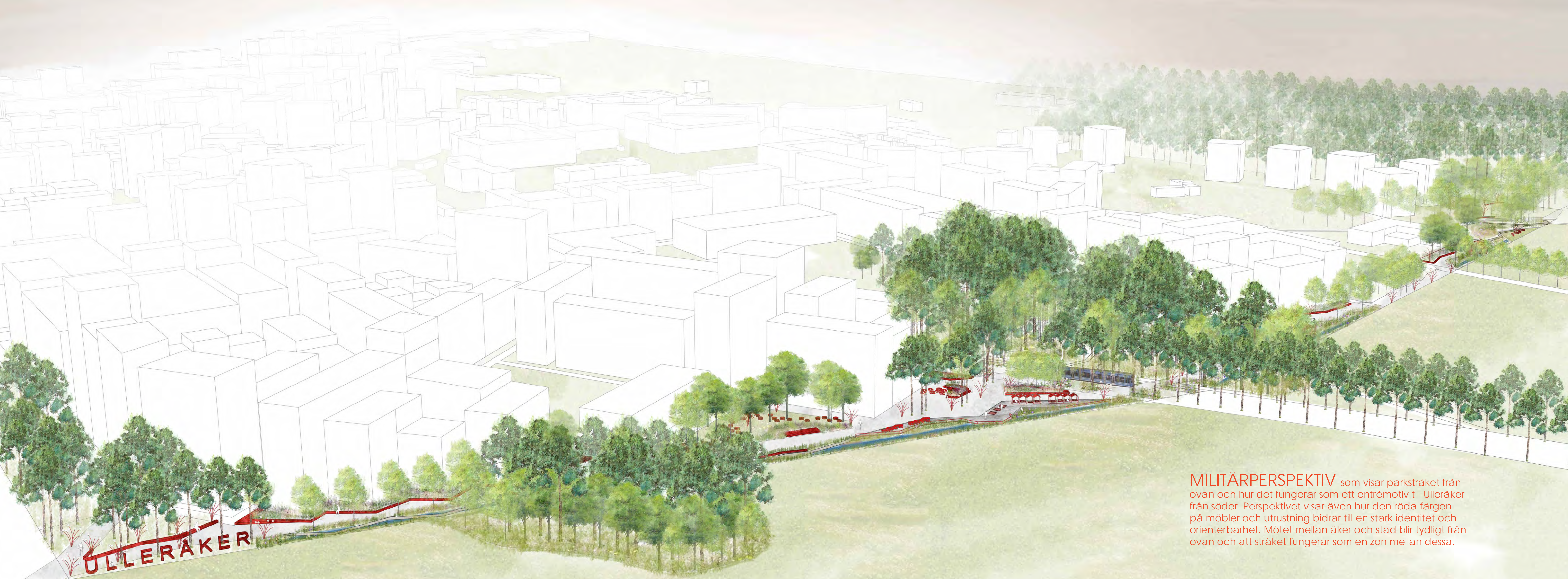
WWF (2018). [Elektronisk] *Övergödning och algblomning*. Tillgänglig: <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/hav-och-fiske/radda-ostersjon/minska-overgodningen/1133391-overgodning-och-algblomning> [2018-05-05]

PARKBRYGGAN

Egentligen har jag bråttom idag, men tar ändå en liten omväg förbi parken innan jobbet. Doften av tallskog och de blommande perennerna ger mig kraft att klara av dagen. Det är soligt, vattnet i kanalen glittrar och på den röda bänken som slingrar sig genom parken sitter ett äldre par och blickar ut över Ultunafälten. Jag passerar torget, några morgonpigga barn hoppar studs matta och två damer har precis beställt morgonkaffet på mitt favoritcafé. Jag börjar fundera på när jag kan besöka parken nästa gång, kanske ta med barnen på picknick efter jobbet eller ta en promenad med mina väninnor. När jag cyklar söderut mot Ultuna vänder jag mig om för att njuta av parkens gröna siluett som bildar en kontrast mot stadens höga hus.

Marie, boende i södra Ulleråker, juni 2025

MILITÄRPERSPEKTIV som visar parkstråket från ovan och hur det fungerar som ett entrémotiv till Ulleråker från söder. Perspektivet visar även hur den röda färgen på möbler och utrustning bidrar till en stark identitet och orienterbarhet. Mötet mellan åker och stad blir tydligt från ovan och att stråket fungerar som en zon mellan dessa.

KONCEPT

STARK IDENTITET
I Parkbryggan återfinns möbler och utrustning i en cinnoberröd färg för att skapa ett sammanhängande stråk med en tydlig orienterbarhet. Färgen är inspirerad av den röda cinnoberbaggen som lever i Ulleråkersområdet. Genom en stark identitet och målpunkter utspridda längs med hela stråket uppmanas människor att mötas och utforska parken.

GRÖN LÄNK
Parkstråket ska fungera som en spridningsväg mellan naturområdena i öst och väst. Genom bevarande av befintlig vegetation och nyplantering, blir stråket en grön korridor. Grön länk syftar även till att koppla samman de vandringsleder och stigar som gränsar till stråket.

MÖTEN
Parkstråket fungerar som en brygga där stad och natur möts. Den tätt bebyggda staden, djupa skogen och öppna åkern fogas samman. Mötet mellan åker och stad är inspirerat av en strandlinje, åkern symboliserar havet och den höga bebyggelsen kan ses som en tät skog eller klippvägg. Staden blir en bakgrund, stabil rygg till parken och åkerlandskapet lånas in av parken i from av vyer. Ett inslag av vatten på gränsen till åker skapar ylligare ett möte och ökar känslan av att befinna sig vid en strandlinje. På de ställen där stråket blir bredare bildas rum för umgänge och möten mellan människor.

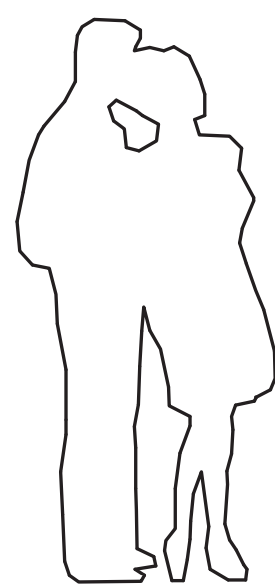

VY 1 visar hur entrétorget under en höstdag välkomnar besökaren med de lekfulla jättelika bokstäverna "ULLERÅKER". Det blir ett viktigt landmärke och ger platsen en stark identitet. Platsen fungerar som ett entrémotiv och lockar förbipasserande in i parkstråket. De högresta bevarade tallarna skapar en dramatisk portal till Ulleråker. Den röda bänken som ramar in perennplantergarna leder besökaren in i stråket.

INFORMATIONSSKYLTAR placeras ut längs stråket för att öka medvetenheten och förståelsen för de arter som lever och kan sprida sig i Parkbryggan. Skyltarna ska även hjälpa besökaren att lokalisera sig, samt ge information om dagvattenkanalen.

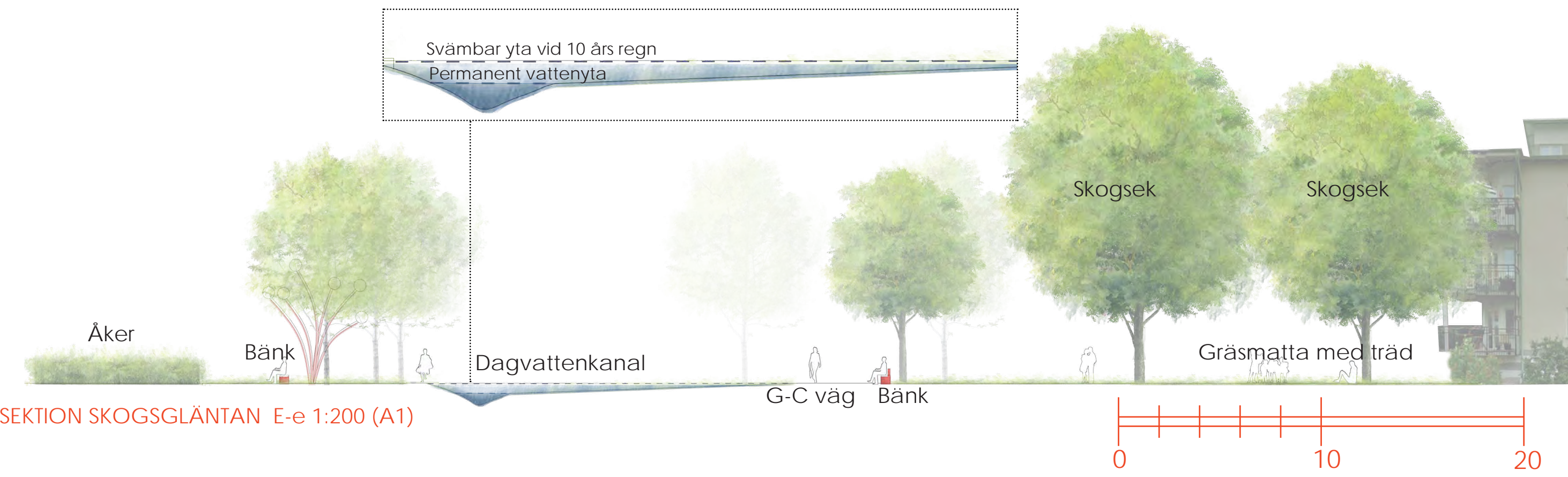
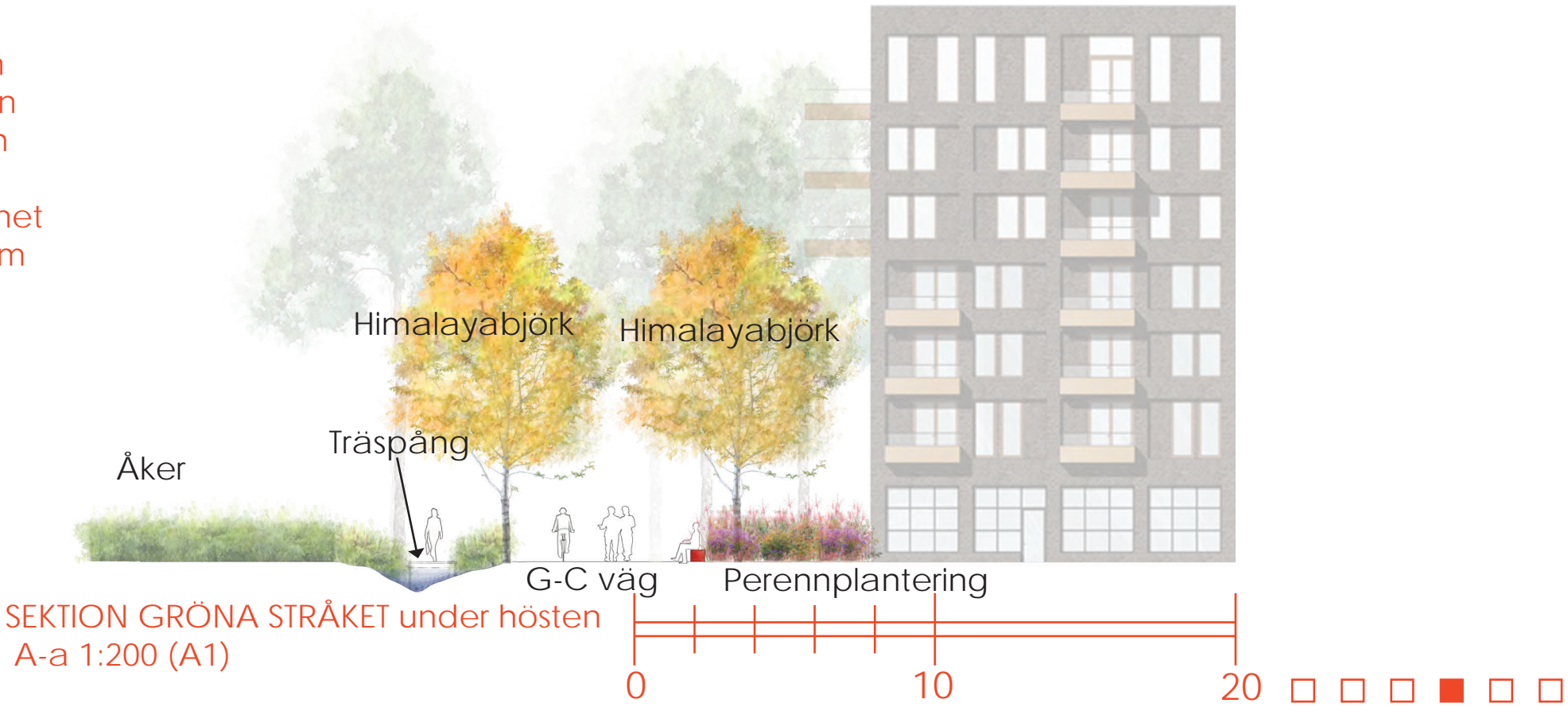

DAGVATTENKANALEN löper längs med stråkets södra kant mot Ultunafälten. Kring kanalen följer en böljande planteringsyta som fungerar som översvämningssyta vid större regn. Den svåmbara ytan varierar i bredd mellan en meter som minst till femton meter som mest. Kanalens permanenta vattenyta är ca 1 meter djup och för att bibehålla djupet, tillförs vatten. Detta för att minska uppkomsten av algblomning och tillvarata värdet av synligt vatten. Kanalen är dimensionerad för ett 10-års regn. På utvalda ställen placeras träspänger ut längs med kanalen för att ge en närmare kontakt med vattnet samt skapa ett mer enskilt stråk för rekreation.

VY 2 visar hur trädkronorna i parkstråket bildar en tydlig portal och skapar en skir skugga som bildar ett mönster mot granitplattformarna. Den röda bänken är en informell sittplats som ramar in växtbäddarna och hjälper besökaren att orientera sig. Dagvattenkanalen löper längs stråkets södra kant och besökaren som önskar komma närmare vattnet och växterna, kan välja att promenera mer avskilt på träspången som följer kanalen. Livfulla och luftiga planteringar skapar rumslighet och ramar in stråket.

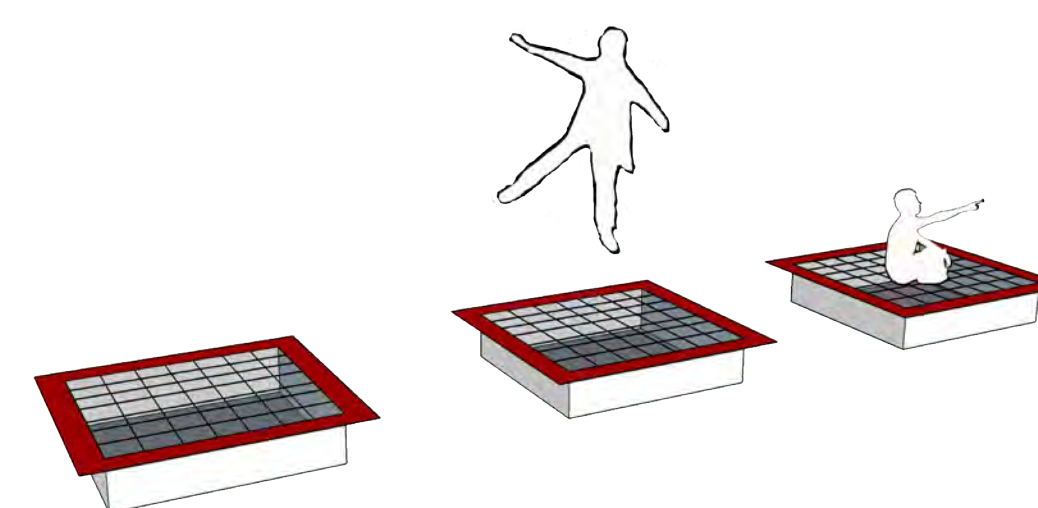

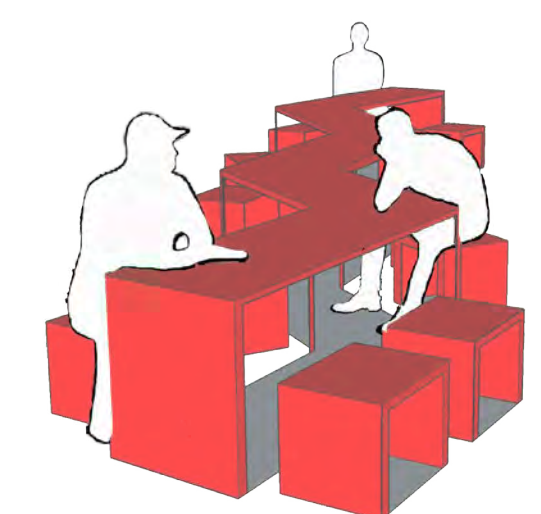
VY 3 visar hur torget används en vårväll. Öar av perennplanteringar ramas in av röda sittbänkar med integrerad belysning. Belysningsmaster lyser upp torget tillsammans med en lekfull flerarmad lampa med vita runda lysbollar. På torget har människor samlats för att ta en fika, vänta på spårvagnen eller för att titta på solnedgången i hammockarna.

HAMMOCKAR som är placerade på trädäcket vid torget med utsikt mot Ultunafältet. Här kan flera besökare sitta under tak och njuta av vyn.

STUDSMATTOR som är inbyggda i trädäcket inbjuder till lek. De är tillräckligt stora för att även kunna användas som sittyta för den som önskar använda det till att koppla av.

BÄNKAR där besökarna sitter mitt emot varandra för att bidra till interaktion. De kan användas för att spela spel, äta tillsammans eller umgås. Den ena sidan har utsikt mot åkern och på den andra sidan sitter besökaren vänd mot torget.